

Osaamista
ja oivallusta
tulevaisuuden
tekemiseen

Samuli Perkiö

Kymppiluokan hyvinvointia rakentamassa

Hyvinvointikurssi oppilaan jaksamisen
tukena peruskoulun lisäopetuksessa

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosiaaliala ylempi AMK

Sosiaalialan koulutusohjelma

Opinnäytetyö

1.11.2019

Tekijä Otsikko	Samuli Perkiö Kymppiluokan hyvinvointia rakentamassa: Hyvinvointikurssi oppilaan jaksamisen tukena peruskoulun lisäopetuksessa
Sivumäärä Aika	47 sivua + 3 liitettä 1.11.2019
Tutkinto	Sosiaalialan ylempi ammattikorkeakoulututkinto
Tutkinto-ohjelma	Sosiaalialan tutkinto-ohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Ylempi AMK-tutkinto
Ohjaaja	Yliopettaja Eija Raatikainen
<p>Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millaisena lisäopetukseen osallistuvat oppilaat kokevat opiskelun kymppiluokalla ja miten he kokevat hyvinvointikurssin tukevan heidän jaksamistaan. Opinnäytetyön teoreettisena viitekehysenä on peruskoulun lisäopetus ja koulutuksellisen syrjäytymisen ehkäisy. Viitekehysten sisältä tutkimusongelmiksi nousivat oppilaiden kokemukset lisäopetukseen osallistumisesta ja hyvinvointikurssista.</p> <p>Opinnäytetyön aineisto kerättiin sähköisellä kyselylomakkeella, johon vastasi Myllypuron peruskoulussa järjestettyyn lisäopetukseen lukuvuonna 2018–2019 osallistuneita oppilaita. Oppilaita oli yhteensä 20 ja heistä 15 vastasi kyselyyn. Lisäksi aineistoon haastateltiin kolme oppilasta. Saatua aineistoa tulkittiin aineistolähtöisen analyysin avulla pääosin laadullisesti, sillä vaikka kyselyn vastaukset tuottivat sekä määrällistä että laadullista tietoa, määrällinen tieto jäi melko vähäiseksi.</p> <p>Tuloksista ilmeni, että oppilaat olivat tyytyväisiä lisäopetukseen hakeutumiseen ja he kokevat opiskelun kymppiluokalla mielekkäänä. Oppilaiden mielestä opiskelu kymppiluokalla on peruskouluun verrattuna kevyempää ja he saavat opiskeluun enemmän tukea, mikä lisää onnistumista opiskelussa ja parantaa oppilaiden jaksamista. Aineisto myös vahvistaa näkemystä, jonka mukaan oppilaanohjauksella on keskeinen merkitys lisäopetukseen hakeutumisessa.</p> <p>Hyvinvointikurssin merkitys oppilaiden jaksamiselle osoittautui vähäiseksi. Osa oppilaista piti kurssia hyvänä, mutta vastaavasti osa oppilaista piti sitä hyödyttömänä ja turhana. Arvioidessaan hyvinvointikurssia asteikolla 1–5 suurin osa oppilaista valitsi arvon 3, mitä voisi ilmaista nuorten kielellä termeillä ”ihan ok” tai ”ihan sama”.</p> <p>Tällaisenaan toteutettu hyvinvointikurssi on myös esimerkki työtavasta, jossa eri alojen ammattilaiset tekevät pitkäkestoista yhteistyötä samojen nuorten hyväksi. Vaikka jokainen lisäopetusryhmä on erilainen, on niistä löydettävissä yhteisiä, tunnistettavia piirteitä ja opinnäytetyön tuloksia voidaan jatkossa hyödyntää jatkossa koulukohtaisen lisäopetuksen suunnittelussa.</p>	
Avainsanat	kymppiluokka, lisäopetus, koulutuksellinen syrjäytyminen

Author Title	Samuli Perkiö Well-being Course Supporting Student Coping in Voluntary Additional Basic Education
Number of Pages Date	47 pages + 3 appendices November 2019
Degree	Master of Social Services
Degree Programme	Social Services
Specialisation option	Social Services
Instructor	Eija Raatikainen, Principal Lecturer
<p>The purpose of this thesis was to find out how students in voluntary additional basic education experience studying and how a well-being course supports their coping. The theoretical framework behind this thesis is voluntary additional basic education and the prevention of educational exclusion. Within the frame of reference, students' experiences of participating in additional education and a well-being course emerged as research problems.</p> <p>The material for the thesis was collected by an electronic questionnaire, which was answered by the students who participated in the additional education at Myllypuro Elementary School during the 2018–2019 academic year. 15 of a total of 20 students answered the questionnaire. In addition, three students were interviewed. The data obtained were mainly interpreted qualitatively by means of data-driven analysis, since although the responses to the questionnaire produced both quantitative and qualitative information, the quantitative information remained rather limited.</p> <p>The results showed that the students were satisfied with the application for additional education and that they found studying in additional education meaningful. Students found studying for further education lighter than in primary school and they felt they received more support for studying, which increases their success in studying and improves their coping skills. The material also reinforces the view that student guidance plays a key role in seeking further education.</p> <p>The well-being course proved to be of only minor importance for student coping. Some students found the course good, while some students found it useless. When evaluating the well-being course on a scale from 1 to 5, most students chose a value of 3, which can be translated in the youth language as “ok” or “whatever”.</p> <p>Although each voluntary additional basic teaching teaching group is different, common features can be identified and the results of this thesis can be utilized in the planning of school-specific voluntary additional basic education.</p>	
Keywords	voluntary additional basic education, educational exclusion

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Teoreettinen viitekehys	3
2.1	Keskeiset käsitteet	3
2.1.1	Koulutuksellinen syrjäytyminen	3
2.1.2	Peruskoulun lisäopetus	5
2.1.3	Kouluhyvinvointi	6
2.2	Hyvinvointikurssi	8
2.3	Aiemmat tutkimukset	10
3	Tutkimusasetelma	12
3.1	Tutkimusongelma ja -kysymykset	12
3.2	Tutkimusote	12
3.3	Aineistokeruumenetelmät	13
3.3.1	Kyselylomake	14
3.3.2	Haastattelut	15
3.4	Aineiston analyysimenetelmä	16
3.5	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	17
4	Tutkimustulokset	21
4.1	Peruskoulun lisäopetus	22
4.1.1	Lisäopetukseen hakeutuminen	22
4.1.2	Opiskelu lisäopetuksessa	23
4.1.3	Jaksaminen lisäopetuksessa	26
4.2	Jatko-opinnot	28
4.3	Hyvinvointikurssi	28
4.3.1	Hyvinvointikurssin sisältö	29
4.3.2	Hyvinvointikurssin merkitys	31
4.3.3	Hyvinvointikurssin kehittäminen	31
5	Johtopäätökset	35
6	Pohdinta	37
	Lähteet	40
	Liitteet	

1 Johdanto

Nuoren koulutuspolulle mahtuu monenlaisia siirtymä- ja nivelvaihteita. Ne ovat nuorelle kriittistä aikaa, joka ohjaa nuoren elämää uuteen suuntaan ja voi vaikuttaa huomattavasti nuoren hyvinvointiin. Koulutukselliset nivelvaiheet ovat herkkiä ja haastavia hetkiä, joiden onnistuminen on monen tekijän summa. Nuori voi ohjautua yksilöllisesti haluaansa suuntaan, mutta yhtä lailla hän voi pudota polulta kokonaan, joten nivelvaiheet ovat kriittisiä myös syrjäytymisen näkökulmasta. (Harjunpää, Ågren ja Laiho 2017: 71; Suomela-Aro ja Tuominen-Soini 2013.)

Yksi nuoren vaihtoehtoista peruskoulun ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheessa on perusopetuksen lisäopetus. Se on perusopetuslain mukaista yhden lukuvuoden kestävää lisäopetusta niille perusopetuksen oppimäärän suorittaneille nuorille, jotka eivät jostain syystä aloita toisen asteen opiskelua. (Perusopetuslaki 628/1998.)

Perusopetuslaissa (628/1998) puhutaan lisäopetuksesta, mutta sekä arkikielessä että monissa tutkimuksissa ja artikkeleissa siitä käytetään termiä *kymppiluokka*. Niissä ei ole sisällöllistä eroa ja tässä opinnäytetyössä termejä käytetään rinnakkain tarkoittamaan samaa asiaa.

Lisäopetuksen merkitys koulutuksellisen syrjäytymisen estäjänä on yhteiskunnallisesti tärkeä tutkimuskohde. Nuorten kuunteleminen auttaa ymmärtämään paremmin sitä, mitä he kokevat koulussa, ja sitä kautta voidaan tukea myönteisiä ja vähentää kielteisiä asioita. Samalla voidaan löytää toimivia pedagogisia ja sosiaalisia ratkaisuja. (Miettinen 2012: 1.)

Kiilakosken (2012: 58) ajatusta myötäillen voidaan todeta, että mikä tahansa nuorten maailmaa tarkasteleva tutkimus jo sinällään kertoo siitä, millä tavalla nuoret kohtaavat yhteiskunnan rakenteet ja odotukset. Nuorten kokemuksen tutkiminen kertoo myös siitä, minkälaisia puitteita he tarvitsevat ja minkälaisia me aikuiset olemme heille valmiita tarjoamaan. (Kiilakoski 2012: 58.)

Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan yhden helsinkiläisen lisäopetusryhmän kokemuksia lisäopetukseen osallistumisesta ja heille järjestetystä hyvinvointikurssista. Opinnäyte-

työssä haluttiin selvittää oppilaiden ajatuksia lisäopetukseen hakeutumisesta, opiskelusta ja jaksamisesta lisäopetuksessa sekä lisäopetuksen jälkeisistä jatko-opinnoista. Hyvinvointikurssin osalta mielenkiinto kohdistui oppilaiden mielipiteisiin kurssin sisällöstä ja merkityksestä sekä heidän näkemyksiinsä kurssin kehittämisestä.

Kyselylomakkeen ja haastattelujen avulla saadun aineiston tarkastelu toteutettiin laadullisen tutkimuksen keinoin. Aineiston analyysissä pyrittiin aineiston tarkkaan kuvaukseen, jotta oppilaiden todelliset mielipiteet saataisiin esiin.

Toivon mukaan tämä opinnäytetyö toimii rohkaisuna entistä paremmin toimivan lisäopetuksen rakentamisessa.

2 Teorettinen viitekehys

Tämän opinnäytetyön teoreettisena viitekehyyksenä ovat peruskoulun lisäopetus ja koulutuksellisen syrjäytymisen ehkäisy. Nuorten syrjäytymiskierre koulutuksesta on yksi yhteiskuntamme suurimmista ongelmista ja sen lievittäminen on tärkeää sekä inhimilliseltä että taloudelliselta kannalta. Tukemalla lisäopetukseen osallistuvien oppilaiden jaksamista ja joustavaa siirtymistä jatkokoulutukseen voidaan olla katkaisemassa peruskoulun jälkeistä syrjäytymiskierrettä. (Huttunen & Pekkarinen 2016; Kallunki 2013, 134.)

2.1 Keskeiset käsitteet

2.1.1 Koulutuksellinen syrjäytyminen

Syrjäytyminen on moniolotteinen ilmiö, eikä sille voida osoittaa mitään yksittäistä selitystekijää. Syrjäytymisen käsitettä käytetään eri yhteyksissä monissa eri merkityksissä eikä aina ole selvää, mitä käsitteellä kussakin tilanteessa tarkoitetaan. Tutkimuksellisesti käsitteellä on viitattu erilaisten sosiaalisten ongelmien kasaantumiseen samoille yksilöille ja ihmisryhmille. (Karppinen & Savioja 2007: 117; Lämsä 2009b: 35; Myrskylä 2012: 2.)

Yksi syrjäytymisen keskeisistä muodoista nuorten kohdalla on koulutuksellinen syrjäytyminen (Lämsä 2009b: 20, 32). Myrskylä (2012: 2) määrittelee koulutuksellisesti syrjäytyneiksi sellaiset työvoiman ja opiskelun ulkopuoliset nuoret, joilla ei ole perusasteen jälkeistä koulutusta. Miettinen (2012: 4) ja Myrskylä (2012: 8–9) tuovat esiin koulutustautan ilmeisen merkityksen syrjäytymiseen. Sellaiset toisen asteen oppilaitokseen hakevat nuoret, joilla on huonot arvosanat ja selkiytymättömät suunnitelmat, ovat vaarassa jäädä koulutuksen ulkopuolelle.

Pelkän peruskoulun varaan jäämisellä on kauaskantoisia seurauksia. Vain perusasteen koulutuksen varassa olevan nuoren riski syrjäytyä on lähes kolminkertainen verrattuna ammatillisen keskiasteen koulutuksen saaneisiin. Suurimmassa syrjäytymisvaarassa ovat toisen asteen tutkintoon johtavan koulutuksen keskeyttäjät ja ne nuoret, jotka eivät jatka opiskelua heti peruskoulun jälkeen. (Myrskylä 2011: 12; Myrskylä 2012: 13.) Peruskoulun jälkeistä koulutuksen ulkopuolelle jäämistä pidetäänkin alkuna nuoren syrjäytymiselle (Ahola ja Galli 2010: 395; Lämsä 2009b).

Vuoden 2017 Nuorisobarometrin tuloksista voidaan nähdä koulutuksen merkitys koko elämään: koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret ovat tyytymättömiä elämäänsä kokonaisuutena (Pekkarinen ja Myllyniemi 2017: 101, 123).

Koulunkäyntiin liittyviä syrjäytymiseen johtavia tekijöitä ovat mm. kouluvaikeudet, koulun keskeyttäminen tai alisuorittaminen, jatkokoulutuksen ulkopuolelle jääminen ja koulutusvalintoihin liittyvät ongelmat. Vaikka ongelmat alkavat usein jo peruskouluvaiheessa, syrjäytyminen tulee näkyväksi usein vasta toiselle asteelle siirtymisen kynnyksellä tai kun opinnot toisella asteella on jo aloitettu. (Karppinen & Savioja 2007: 117; Lämsä 2009a: 44; Miettinen 2012: 4; Valtiontalouden tarkastusvirasto 2007: 67; Väisänen 2016: 10.)

Monelle nuorelle tämä nivelvaihe toisen asteen koulutukseen siirryttäessä on aito syrjäytymiskehityksen riskiä kasvattava tilanne ja vaihetta pidetäänkin yleisesti syrjäytymiselle herkkänä ikävaiheena (mm. Ahola & Galli 2010: 1; Huttunen & Pekkarinen 2016; Huttunen ym. 2018). Syynä tähän on erilaisten elämänmuutoksien kasaantuminen tässä ikävaiheessa suhteellisen lyhyelle aikavälille: nuoren elämässä tapahtuu muutoksia niin ympäristössä, opiskelukyvyssä, koulumotivaatiossa kuin kouluhyvinvoinnissakin (Huttunen ja Pekkarinen 2016; Lämsä 2010; Vasalampi ja Salmela-Aro. 2014: 13).

Jahnukaisen (2005: 43) mukaan juuri peruskoulun ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheessa tapahtuu jakautuminen koulutuksellisiin menestyjiin ja koulutuksellisiin syrjäytyjiin. Osa syrjäytyvistä nuorista tulee yhteiskunnalle kalliiksi: heidän työllistymisensä on muita heikompaa ja he ovat ilmeisessä vaarassa syrjäytyä myös muilla tavoin kuin vain opiskelusta. (Ahola ja Galli 2010: 395; Jahnukainen 2005: 43; Pirttiniemi 2005: 32–33.)

Koulutus- ja työvoimapolitiikan näkökulmasta koulutuksen keskeyttäminen ja työelämän ulkopuolelle jääminen nähdään yhteiskunnallisena ongelmana. Valtiontalouden tarkastusviraston laskelman mukaan yhden syrjäytyvän nuoren yhteiskunnalle aiheuttamat kustannukset ovat hänen elinkaarensa aikana noin miljoona euroa. (Valtiontalouden tarkastusvirasto 2007: 16-17.) Lämsä (2009b) huomauttaa vielä, että taloudellisia menetyksiä oleellisempi on se inhimillinen lasku, joka maksetaan nuorten pahoinvointina ja pahimmillaan nuorten ihmisten elämän menetyksinä.

Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaihe ei ole vain kahden koulutusasteen välinen taitekohta, jossa tehdään valintoja jatko-opinnoista. Se on pidempi siirtymä-

vaihe, jossa nuori asteittain selkiinnyttää suuntautumistaan ja pyrkimyksiään jatko-opintoihin ja ammattiin liittyen. Tässä nivelvaiheessa nuori joutuu ensimmäistä kertaa tekemään koko koulutusuransa ja kenties myös koko elämänsä koskevia valintoja. (Opetusministeriö 2005: 10–11.)

Kriittisissä nivelvaiheissa tapahtuu merkittäviä muutoksia ympäristössä, opiskelukyvyssä, motivaatiossa ja uupumuksessa. Luomalla opiskelukykyä lisääviä toimenpiteitä saadaan yhteyksiä opiskelukyvästä työkykyyn ja koulutuksesta työelämään. (Salmela-Aro 2011: 5.) Peruskoulun lisäopetus voidaankin nähdä mahdollisen syrjäytymiskehityksen katkaisijana: se toimii väylänä toisen asteen koulutukseen ja sitä kautta tienä työllistymiseen ja koko yhteiskuntaan kiinnittymiseen (Miettinen 2012: 74).

Paljon voidaan kuitenkin tehdä ennakoivasti, jotta yksikään nuori ei syrjäytyisi koulutuksesta. Nuorten syrjäytymisen ehkäisy on monitahoinen ja useasta erilaisesta toimenpiteestä koostuva kokonaisuus, mutta myös yksi 2000-luvun yhteiskuntapolitiikan keskeisistä tavoitteista niin kansallisella kuin Euroopan unioninkin tasolla (Lämsä 2009a).

Antti Rinteen (sd.) hallitus on päättänyt pidentää oppivelvollisuutta 18 ikävuoteen asti, mikä antaa mahdollisuuden kehittää toisen asteen valmistavia koulutuksia ja nivelvaiheen ohjausta helpottamaan siirtymistä toisen asteen koulutukseen. Kymppiluokat on ohjelmassa mainittu erikseen, eli myös niiden merkitys ja arvo nostetaan uudelle tasolle. (Valtioneuvosto 2019: 164.)

2.1.2 Peruskoulun lisäopetus

Ensisijainen keino ehkäistä syrjäytymistä on koulutus. Syrjäytyneistä nuorista 80 % ei myöhemminkään suorita perusastetta korkeampaa tutkintoa, ja mitä kauemmin nuori on syrjäytyneenä, sitä pienemmäksi koulutuksen suorittamisen todennäköisyys muuttuu. (Myrskylä 2012: 1.) Koululla onkin tärkeä syrjäytymistä ehkäisevä rooli yhteiskunnassa, sillä koulutuksen kautta nuori kiinnittyy työelämään ja löytää oman paikkansa yhteiskunnassa (Karppinen & Savioja 2007: 117).

Niille perusopetuksen oppimäärän suorittaneille nuorille, jotka eivät jostain syystä aloita toisen asteen opiskelua, kunta voi järjestää perusopetuslain (628/1998) mukaista yhden lukuvuoden kestävää lisäopetusta. Lisäopetukseen voidaan ottaa opiskelijaksi peruskoulun päättötodistuksen samana tai edellisenä vuonna saanut nuori. Lisäopetuksen

keskeisinä tavoitteina on nuoren uravalintaan ja jatko-opintoihin liittyvien edellytysten kehittäminen ja tukeminen. Käytännössä se tarkoittaa mahdollisuutta korottaa perusopetuksen päättötodistuksen arvosanoja ja siten parantaa mahdollisuuksia edetä jatko-opintoihin. (Helsingin kaupunki 2018.) Lisäopetus aloitettiin Suomessa kokeiluna lukuvuonna 1977–1978 paikallisena ja alueellisena tilapäisjärjestelynä (Jahnukainen 1996: 9; Vallemaa 1997: 3), mutta se on sittemmin vakiintunut käytännöksi koko Suomeen.

Valtaosa suomalaisista nuorista aloittaa peruskoulun jälkeen opiskelun jossakin toisen asteen oppilaitoksessa: peruskoulun päättäneiden sijoittuminen jatko-opintoihin on nivelvaihe, jonka käy läpi lähes koko ikäluokka. Peruskoulun vuonna 2016 päättäneistä nuorista lähes kaikki jatkoivat opintojaan toisella asteella: lukiossa 53 %, ammattikoulussa 42 %, valmentavassa koulutuksessa 2 % ja peruskoulun lisäopetuksessa 1 %. Koulutuksen ulkopuolelle jäi peruskoulun päättäneistä 2,5 prosenttia eli 1 400 nuorta. (Haapakorva ym. 2017: 168; Pekkarinen ja Myllyniemi 2017: 27, 33.)

Vuonna 2018 Helsingin kaupungin lisäopetukseen hakeutui 357 nuorta, joista opiskelupaikan otti lopulta vastaan 119 nuorta. Opiskelijavalintojen käynnistyttyä suurin osa hakijoista siirtyi muihin koulutusvaihtoehtoihin, mikä selittää hakeneiden ja opiskelupaikan vastaanottaneiden määrien eroa. Myllypuron peruskoulussa lisäopetuksen ryhmässä aloitti 20 nuorta. (Helsingin kaupunki 2018; Valtonen 2019.)

Lisäopetuksen opetussuunnitelma antaa opetuksen järjestäjälle vapauden määrittellä itse opetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Opetettavat aineet voidaan kussakin koulussa valita opetettavan ryhmän mukaan. (Lisäopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.)

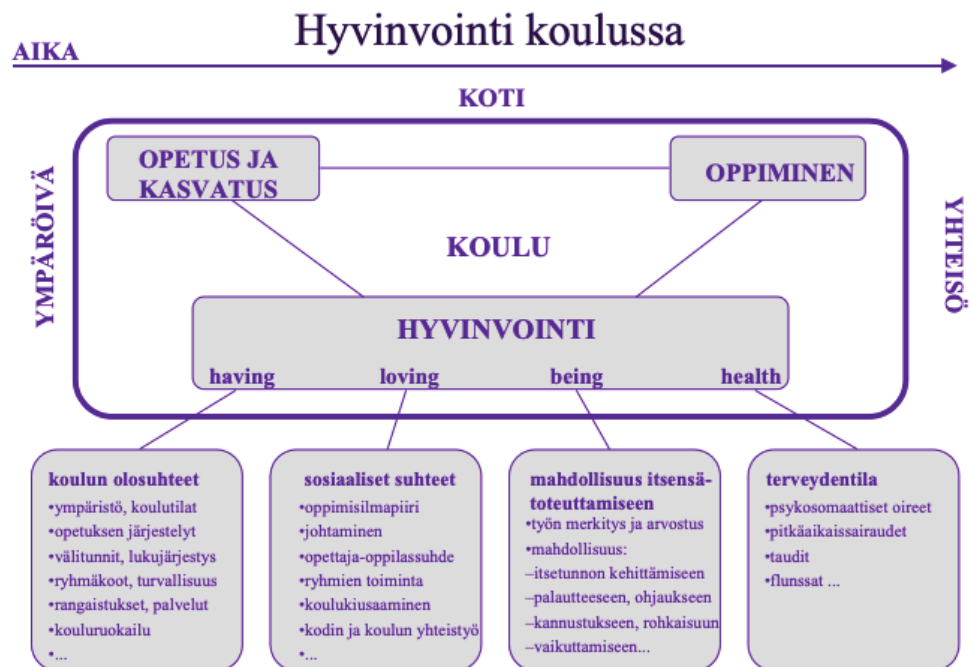
2.1.3 Kouluhyvinvointi

Hyvinvointi on kokonaisuus, joka on enemmän kuin osiensa summa. Sitä syntyy ja sitä rakennetaan ihmisten omissa elinympäristöissä ja sosiaalisissa verkostoissa eikä koulu ole tästä poikkeus (Janhunen 2013: 16).

Oppilaiden hyvinvointi koulussa on kirjattu perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin (Opetushallitus 2014: 16, 22). Harisen ja Halmeen (2012: 28) mukaan kouluviihtyvyyden ja kouluhyvinvoinnin käsitteet sulautuvat usein toisiinsa. Kouluhyvinvointi voidaan nähdä monien tekijöiden ja suhteiden kasaantuvana hyvien asioiden kierteenä,

jota ovat luomassa rakenteellisten olosuhteiden ja koulun fyysisen ympäristön lisäksi ar-
kisen koulupäivän vuorovaikutussuhteet. (Harinen ja Halme 2012: 65.)

Anne Konu on väitöskirjatutkimuksessaan laatinut koulun hyvinvointimallin, jossa hyvin-
vointi, kasvatus, opetus ja oppiminen on yhdistetty toisiinsa. Hyvinvointiin liittyvät kiinte-
ästi koulun olosuhteet, sosiaaliset suhteet, mahdollisuus itsensä toteuttamiseen sekä
terveydentila. Tämän opinnäytetyön tarkastelun kohteena oleva hyvinvointikurssi sijoit-
tuu Konun hyvinvointimallissa hyvinvointilaatikkoon, sillä se sisältää elementtejä niin
koulun olosuhteista, sosiaalisista suhteista kuin mahdollisuudesta itsensä toteuttami-
seen. (Konu 2002: 44.)

Kuvio 1: Koulun hyvinvointimalli (Konu 2002: 44).

Konun (2002: 60) mukaan oppilaan itsensä toteuttamiseen liittyvä mahdollisuus opiskella
omien taitojensa ja kykyjensä mukaisesti. Oppilaan hyvinvointia lisää se, että hän tuntee
olevansa hyvä jossain ja oppilaan kokemus koulutytytyväisyys lisääntyy, kun hänellä on
hallinnan tunne omasta koulunkäynnistään. (Harinen ja Halme 2012: 19; Fattore ym.
2007: 21.)

Oppilaiden jaksamisen tukeminen koulussa on merkityksellistä. Lapsille ja nuorille suun-
nattu varhainen tuki lisää tutkitusti hyvinvointia ja on taloudellisesti kannattavaa (Sitra

2015: 4). Koulukokemuksilla on vaikutusta sekä jatko-opintoihin että koko elämään, sillä myönteisten koulukokemusten on havaittu olevan yhteydessä nuorten korkeampaan elämään tyytyväisyyteen (Pekkarinen ja Myllyniemi 2017: 26).

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen vuoden 2017 Kouluterveyskyselyssä 8.- ja 9.-luokkalaisista vain 60 prosenttia sanoo pitävänsä koulunkäynnistä (Pekkarinen ja Myllyniemi 2017: 22). Vaikka kyselyssä ei eritelty lisäopetukseen osallistuvien oppilaiden mielipiteitä, voidaan olettaa, etteivät myöskään kaikki lisäopetukseen osallistuvat oppilaat pidä koulunkäynnistä. Tätä johtopäätöstä tukee myös se, että monella lisäopetukseen osallistuvalla oppilaalla on taustalla pettymys siitä, ettei päässytäkään haluamaansa toisen asteen opiskelupaikkaan (ks. Lund 2010: 17).

Monesta analyysistä löytyy havainto siitä, että koulussa menestyvät yleensä myös viihtyvät koulussa (Harinen ja Halme 2012: 53). Alhaisen kouluviihtyvyyden ja oppimismotivaation seurauksena voi kehittyä koulu-uupumus eli kouluun liittyvä uupumusasteinen väsyminen, kielteisen kyyninen suhtautuminen kouluun ja riittämättömyyden tunne oppilaana. Lisäopetukseen osallistuvien oppilaiden haasteena on usein opiskelumotivaation säilyminen ns. ylimääräisen opiskeluvuoden ajan: jaksaminen ei ole itsestään selvää, kun oppivelvollisuus on päättynyt eikä pelkkä lisäopetukseen osallistuminen takaa pääsyä haluttuun jatko-opintopaikkaan. (ks. Upadyaya & Salmela-Aro 2013.)

2.2 Hyvinvointikurssi

Lisäopetuksen tehtävänä on opetuksen lisäksi tukea oppilaan elämönhallintataitoja ja vastuullisuutta ja siten vahvistaa edellytyksiä itsestä huolehtimiseen ja valintojen tekemiseen. Valtioneuvoston asetuksen 2 §:ssä korostetaan koulun kasvatus- ja opetustehtävää, jonka tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua tasapainoisiksi ihmisiksi. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi lisäopetuksessa vahvistetaan opiskelijoiden itsetuntemusta ja itsetuntoa, yhdessä työskentelyn ja vuorovaikutuksen taitoja sekä oppimaan oppimisen taitoja. (Helsingin kaupunki 2018; Opetushallitus 2014: 6, 9–10; Opetushallitus 2018.) Tässä tehtävässä onnistumista voidaan edistää opiskelijoiden kehitystä, oppimista ja kokonaisvaltaista hyvinvointia tukevilla toimilla, joista tämän opinnäytetyön tarkastelun kohteena oleva hyvinvointikurssi on yksi esimerkki.

Lukuvuonna 2018–2019 Myllypuron peruskoulun lisäopetukseen osallistuville oppilaille pidettiin hyvinvointikurssi, jonka tarkoitus on tukea lisäopetukseen osallistuvien oppilai-

den hyvinvointia ja opinnoissa jaksamista. Hanke sai alkunsa tarpeesta järjestää lisäopetukseen osallistuville oppilaille ryhmämuotoista tukea, kun syksyllä 2017 kymppiluokan ryhmänohjaaja ja koulun opinto-ohjaaja huomasivat lisäopetukseen hakevilla oppilailta, erityisesti tytöillä, tavanomaista enemmän masennus- ja ahdistusoireilua. He päättivät lisätä lisäopetusryhmän koulukohtaiseen opetussuunnitelmaan yhden viikkotunnin, jolla ryhmänohjaaja ja ryhmän tytöt keskustelivat mm. elämönhallintaan ja jaksamiseen liittyvistä kysymyksistä. Toiminnan taustalla oli halu tukea nuoria: nuorten elämönhallinnan vahvistaminen ja koulunkäynnin tukeminen olivat kurssin keskeisiä tavoitteita. Pojille ei ollut vastaavaa ryhmää, koska sille ei pystytty järjestämään ohjaajaa. (Pentikäinen 2019; Valtonen 2019.)

Lukuvuonna 2018–2019 kurssi toteutettiin koko lisäopetusryhmälle. Kurssi koostui lisäopetusluokan ryhmänohjaajan ja koulupäivystystä tekevän nuorisotyönohjaajan viikoittain pitämistä tunneista, joita pidettiin yhteensä 33. Kurssista ei annettu arvosanaa, mutta se oli osa oppilaiden lukujärjestystä ja oppilailta oli velvollisuus osallistua siihen samalla tavalla kuin muuhunkin opetukseen.

Kurssin tavoitteena oli tukea oppilaiden jaksamista, lisätä lisäopetusryhmän turvallisuutta ja auttaa oppilaita löytämään omia vahvuuksiaan yhdessä tekemisen ja monipuolisen toiminnan avulla. Kurssilla pyrittiin lisäämään oppilaiden itsetuntemusta ja itseohjautuvuutta ja haluttiin saada oppilaat pohtimaan terveiden elämäntapojen ja käyttäytymismallien etuja ja löytämään motivaatio niiden toteuttamiseen. (Pentikäinen 2019.)

Hyvinvointikurssin alussa kurssin sisältöä suunniteltiin yhdessä oppilaiden kanssa. Oppilaat saivat etukäteen itse vaikuttaa siihen, mitä oppitunneilla tulaisiin tekemään. Hyvinvointikurssin oppitunnit haluttiin pitää rentoina ja kepeinä, jotta kurssi olisi nimensä mukainen. Oppilaat toivoivat kurssille ryhmätöitä ja lautapelejä, joita toteutettiin melko paljon. Toiveena oli lisäksi leikkiä piilosta ja muita yhteisleikkejä kuten kirkonrottaa, tuolileikkiä ja peiliä, mutta niiden osalta toteutus jäi vähemmälle.

Nuorten toiveet sisälsivät myös liikunnallisia sisältöjä: joukkuepelejä, jalkapalloa, koripalloa, salibandya, juoksukisoja ja pallopelejä yks-ykköistä, sillä ryhmässä oli muutama liikunnallisesti suuntautunut oppilas, jolle liikuntatunnit olisivat olleet tervetulleita. Liikunnallisia sisältöjä ei kuitenkaan päästy toteuttamaan toivotulla tavalla, sillä koulun liikuntasali oli varattu peruskouluryhmien käyttöön hyvinvointikurssin tuntien aikana. Ainoalla selkeästi liikunnallisella oppitunnilla toukokuussa pelattiin jalkapalloa.

Syyslukukauden oppitunneilla tehtiin nuorisotyönohjaajan johdolla ryhmää tutustuttavia ja ryhmäyttäviä harjoituksia sekä pohdittiin omaa ajankäyttöä. Suomen Mielenterveys ry:n kehittämän *Mielenterveyden käsi* -materiaalin avulla kiinnitettiin huomiota tavallisiin arjen asioihin, jotka vaikuttavat mielen hyvinvointiin (Suomen Mielenterveys 2019). Yhdessä mietittiin, mitkä asiat lisäävät jaksamista ja hyvinvointia koulussa ja maalattiin niistä seinäjuliste koulun käytävälle. Syyskausi päätettiin pipari- ja glögitarjoilun lomassa tehtyyn jouluvisaan.

Kevätlukukaudella pidettiin levyraati, pelattiin lautapelejä sekä katsottiin elokuva *Intouchables* ja keskusteltiin siitä ryhmissä. Positiivisen CV:n avulla opeteltiin tunnistamaan ja dokumentoimaan omia vahvuuksia (Sitra 2019). Parityöskentelynä tehtiin ja toteutettiin hyvinvointia opettava kilpailu sekä opeteltiin työhakemuksen tekoa ja haettiin ohjatusti kesätöitä. Kevätkausi päätettiin osallistumalla koko koulun Suomenlinnan retkelle.

2.3 Aiemmat tutkimukset

Monet tähän opinnäytetyöhön liittyvät tutkimukset tarkastelevat koulutuksellista syrjäytymistä yleisellä tasolla (mm. Kallunki ja Lehtonen 2013; Kestilä ym. 2011; Lämsä 2009a; Peltonen 2017). Yleisesti tutkimuksissa ollaan yhtä mieltä siitä, että nuorten syrjäytyminen on huolestuttavaa (mm. Kiilakoski 2014: 24) ja että koulutuksella on suuri merkitys elämänkulun kannalta (mm. Kestilä ym. 2011: 121). Peltonen (2017: 12) tuo esiin, että nuoren syrjäytymisriski kasvaa, jos nuorella ei ole toisen asteen tutkintoa. Tehtyjen tutkimusten perusteella on selvää, että koulusiirtymällä on keskeinen merkitys nuorten hyvinvoinnille ja että nuoret tarvitsevat siinä tukea (mm. Lämsä 2010; Salmela-Aro ja Tuominen-Soini 2013: 4).

Kouluhyvinvointia tarkastelevat tutkimukset taas ovat keskittyneet oppilaiden kouluviivyyden ja koulumenestyksen tarkasteluun (Pietarinen & Soini & Pyhältö 2008: 56). Janhusen (2013: 17) mukaan hyvinvoinnin tutkimus kouluissa on ollut melko vähäistä nimenomaan oppilaiden näkökulmasta.

Lisäopetusta on tutkittu vain vähän, kuten Palmumäkikin (2014: 3) toteaa. Lisäopetusta tarkastelevat selvitykset ja tutkimukset ovat keskittyneet lisäopetuksen merkitykseen nuoren koulutuspolulla ja oppilaiden käsityksiin omasta opiskelustaan ja niiden tulokset ovat olleet hyvin samansuuntaisia (mm. Hurme 2014; Lund 2010; Miettinen 2012; Pal-

mumäki 2014). Tutkimuksissa lisäopetusvuosi nähdään uutena mahdollisuutena ja tärkeänä aikana tulevaisuuden vaihtoehtojen kartoittamiseksi (mm. Miettinen 2012: 69). Lisäopetusta tarkastelevilla tutkimuksilla on kuitenkin eri näkökulma kuin tällä opinnäytetyöllä, eikä lisäopetuksessa toteutettavasta jaksamisen tukemisesta ole aiemmin tehty tutkimuksia.

Tutkimustietoa nimenomaan lisäopetukseen osallistuvista oppilaista on muutenkin saatavilla vain vähän. Nuorisotutkimukset ja esim. oppilaiden kouluviihtyvyyttä tai hyvinvointia tarkastelevat tutkimukset (mm. Haapakorva, Ristikari ja Kiilakoski 2017) eivät huomioi erikseen lisäopetuksen piirissä olevia oppilaita, joten tutkimustietoa erityisesti lisäopetuksen osalta on saatavilla vain niukasti.

Lund (2010: 16) tuo esiin toiveen, että tarvittaisiin enemmän tutkimusta erilaisten ohjelmien ja interventioiden tehokkuudesta keskeyttämisten ennaltaehkäisijänä. Tähän toiveeseen tämä opinnäytetyö osaltaan vastaa.

3 Tutkimusasetelma

3.1 Tutkimusongelma ja -kysymykset

Opinnäytetyön tutkimusongelmat perustuvat teoreettiseen viitekehykseen, joka on peruskoulun lisäopetus ja koulutuksellisen syrjäytymisen ehkäisy. Viitekehyksen sisältä tutkimusongelmiksi nousivat oppilaiden kokemukset lisäopetukseen osallistumisesta ja hyvinvointikurssista. Tutkimusongelmista johdettiin kaksi tutkimuskysymystä:

1. *”Millaisena lisäopetukseen osallistuvat oppilaat kokevat opiskelun lisäopetusluokalla?”*
2. *”Miten lisäopetukseen osallistuvat oppilaat kokevat hyvinvointikurssin tukevan heidän jaksamistaan?”*

3.2 Tutkimusote

Tutkimuskysymyksiin haettiin vastauksia laadullisella tutkimusotteella, koska tutkittavasta ilmiöstä haluttiin saada hyvä ja tiheä kuvaus. Laadullisen tutkimusotteen pyrkimyksenä on tavoittaa tutkittavien näkökulma ja heidän näkemyksensä tutkittavana olevasta ilmiöstä (Kiviniemi 2001: 68). Kananen (2010: 41–43) mukaan laadullinen tutkimusote on joustava lähestymistapa ja se soveltuu hyvin tämän tyyppiseen tilanteeseen, jossa tutkittavasta ilmiöstä ei ole olemassa tutkimusta (Kananen 2010: 41–43).

Laadullisen tutkimusotteen tavoitteena ei kuitenkaan ole totuuden löytäminen tutkittavasta asiasta (Vilkkä 2005: 98), vaan ennemminkin laadullinen tutkimus soveltuu ymmärryksen lisäämiseen tutkittavasta ilmiöstä (Kananen 2010: 133). Laadullisen tutkimuksen haaste on kokemuksellisuudessa, koska tutkittavan kokemus on aina omakohtainen. Tämän opinnäytetyön voi nähdä täyttävän jossain määrin myös case-tutkimuksen määritelmiä, sillä se on kohdennettu yhteen kouluun ja yhden lisäopetusryhmän oppilaisiin (ks. Kananen 2010: 160).

Jos ilmiöön liittyy sellaisia osia, joista kirjallisuudellakaan ei ole tarkkaa kuvaa, voi sitä tutkittaessa hyödyntää sekä ilmiötä selvittävää laadullista menetelmää että määrällisen tutkimuksen piirteitä hyödyntävää kyselylomaketta. Tässä opinnäytetyössä sovellettiin triangulaatiota eli käytettiin useampaa menetelmää, jotta opinnäytetyön luotettavuus lisääntyisi. Lisäopetukseen ja hyvinvointikurssiin liittyvää aineistoa kerättiin sekä kyselyllä että haastatteluilla, jotta ilmiöistä saataisiin parempi ja monipuolisempi kokonaiskuva.

(vrt. Kananen 2010: 72–73, 133.) Opinnäytetyössä noudatettiin Eskolan ja Suorannan (2008: 70–72) hahmottelemaa mallia, jossa kyselylomakkeen avulla hahmotetaan tutkittavaa ilmiötä ja haastatteluilla monipuolistetaan saatua kuvaa (Eskola ja Suoranta 2008: 70–72).

3.3 Aineistokeruumenetelmät

Opinnäytetyön aineistoon haluttiin löytää kohderyhmän aidot mielipiteet. Laadullisessa tutkimuksessa tietoa onkin perusteltua kerätä tarkoituksenmukaisesti niiltä ihmisiltä, jotka tuntevat ilmiön parhaiten (Tuomi & Sarajärvi 2012: 74).

Opinnäytetyön aineisto kerättiin kyselyllä, johon osallistui Myllypuron peruskoulussa järjestettyyn lisäopetukseen lukuvuonna 2018–2019 osallistuneita oppilaita. Aineisto kerättiin sähköisen kyselylomakkeen avulla toukokuussa 2019. Kysely toteutettiin sähköisesti kouluaikana ja koulun tiloissa, mutta oppilaan oli mahdollista vastata kyselyyn myös muualla kuin koulussa. Oppilaita oli yhteensä 20 ja heistä 15 vastasi kyselyyn. Vastajista 10 oli tyttöjä ja neljä poikaa, yksi vastaaja ei halunnut kertoa sukupuoltaan.

Kyselyn lisäksi aineistoon haastateltiin kolmea oppilasta, jotka valittiin haastatteluun suostumuksensa antaneiden oppilaiden joukosta. Haastatteluilla haluttiin saada syvällisempää tietoa hyvinvointikurssista, joka on ilmiönä uusi eikä tutkimustietoa siitä vielä ole.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset liittyvät ilmiöiden esiintyvyyteen, joten aineiston keräämisessä noudatettiin poikittaistutkimuksen eli poikkileikkausaineistolla tehdyn tutkimuksen mallia, jossa aineistoa kerätään yhdessä ajankohdassa useilta vastaajilta. (vrt. Vastamäki 2015: 121.)

Opinnäytetyön alkuvaiheessa tarkoituksena oli kerätä koko aineisto haastattelujen avulla. Opinnäytetyöprosessin aikana kysely nähtiin kuitenkin paremmin soveltuvaksi vaihtoehdoksi saada aineistoon mahdollisimman monen oppilaan näkemys. Aineiston analysoinnissa ratkaisu osoittautui oikeaksi, sillä haastatteluilla ja kyselylomakkeella saadut vastaukset olivat keskenään hyvin samankaltaisia ja kyselylomakkeen avulla saatiin todennäköisesti kerättyä laajempi aineisto.

3.3.1 Kyselylomake

Aineiston keräämiseen käytetty sähköinen kyselylomake (Liite 1) luotiin *Webropol*-palvelussa. Vastaukset tallentuivat palvelun tietokantaan *ISO27001*-tietoturvastandardin ja suomalaisen *Katakri III* -standardin mukaisesti. Aineiston keräämisessä ja käsittelyssä noudatettiin henkilötietolakia sekä Euroopan Unionin yleistä tietosuoja-asetusta (General Data Protection Regulation, GDBR). (Webropol 2019.)

Lomaketta suunniteltaessa otettiin huomioon opinnäytetyön teoreettinen viitekehys ja sen tavoitteet. Samalla pyrittiin varmistamaan, että teoreettiset käsitteet siirtyvät empiiriseen tasolle tutkittaville ymmärrettävällä tavalla. Esimerkiksi käsite "*lisäopetus*" muutettiin käsitteeksi "*kymppiluokka*" ja käsite "*hyvinvointikurssi*" muutettiin käsitteeksi "*hyvinvointitunti*" (vrt. Kananen 2010: 94).

Edellä mainittu operationalisointi on aina kyselyn tekijän omaa tulkintaa, ja Vilkan (2005: 81) mukaan tämä tasolta toiselle siirtyminen muodostaakin tutkimuksen pätevyyteen liittyvän ongelman. Tutkimuksen pätevyyden kannalta on oleellista, että tutkimuksessa käytetty teoria siirtyy kyselylomakkeeseen oikealla tavalla ja teoreettiset ja operationaaliset määritelmät ovat yhtä pitäviä. (Vilka 2005: 81, 161.)

Oppilaat eivät puhu lisäopetuksesta vaan kymppiluokasta, vaikka lisäopetuksen ja kymppiluokan termit tarkoittavat samaa asiaa (ks. luku 2.1.2). Samoin käsite "*hyvinvointikurssi*" tarkoittaa oppilaille torstaisin pidettyjä hyvinvointitunteja. Voidaan siis olettaa, että mainitut operationalisoinnit eivät vaikuta aineiston laatuun eikä teorian arviointi tule mahdolliseksi huonosti operationalisoitujen käsitteiden takia.

Kyselylomake pyrittiin tekemään ulkoasultaan helppolukuiseksi ja helposti vastattavaksi mutta kuitenkin sellaiseksi, että sen avulla saadaan kerättyä tutkimuskysymyksiin vastaavaa aineistoa. Kysymykset ryhmiteltiin kokonaisuuksiksi, jotta niihin vastaaminen olisi yksinkertaista ja saadun aineiston analysointi selkeää. Kysymysten järjestys eteni lomakkeella yleisestä yksityiseen, mikä helpotti oppilaan etenemistä aihealueen sisällä.

Kyselyyn ei haluttu johdattavia kysymyksiä, kuten "*Miksi kymppiluokka on ollut mielestäsi hyvä valinta?*", sillä tällaiset kysymykset sisältävät oletuksia kyselyvastaajista ja voivat antaa virheellisiä tietoja. Sen sijaan kyselylomake sisälsi sekä monivalintakysymyk-

siä (esim. *”Mistä sait tietoa kymppiluokasta?”*) että avoimia kysymyksiä (esim. *”Miksi ha-
keuduit kymppiluokalle?”*), jotta oppilas ei joutuisi valitsemaan vaihtoehtoa, joka ei vas-
taa hänen mielipidettään. Kyllä/ei -kysymyksiin lisättiin jatkokysymys *”miksi?”* ja avoin
vastauskenttä, jotta oppilaalla olisi mahdollisuus perustella valintaansa.

Kysely valikoitui menetelmäksi, koska oppilaiden tavoittaminen haastatteluihin osoittau-
tui haasteelliseksi. Opinnäytetyön tekijän ollessa koululla oppilaat joko eivät olleet kou-
lulla tai eivät juuri silloin voineet osallistua alun perin aineistonkeruumenetelmäksi suun-
niteltuihin haastatteluihin.

3.3.2 Haastattelut

Haastattelua pidetään kyselylomaketta joustavampana aineistonkeruumenetelmänä,
koska siinä on mahdollista toistaa kysymyksiä ja pyytää haastateltavalta tarkennusta tai
selvennystä vastaukseen. Haastattelussa voidaan myös esittää täsmentäviä kysymyksiä
ja käydä jopa keskustelua. (Tuomi & Sarajärvi 2009: 73.)

Tässä opinnäytetyössä haastattelumenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua teema-
haastattelua, jossa kysymysten muotoilu ja järjestys olivat kaikille oppilaille samat, mutta
haastateltavat saivat vastata kysymyksiin omin sanoin (vrt. Eskola ja Vastamäki 2015:
29, 86). Haastattelutyypiksi valittiin ryhmähaastattelun sijaan yksilöhaastattelu. Vaikka
ryhmähaastattelussa saatetaan saada yksilöhaastattelua enemmän tietoa, kun haasta-
teltavat voivat muistella aiheita yhdessä (Eskola & Suoranta 2008: 94), yksilöhaastatte-
lussa ryhmädynamiikka tai valtahierarkia ei vaikuta siihen, mitä puhutaan ja kuka puhuu
(Hirsjärvi & Hurme 2010: 63).

Oppilaiden haastattelut toteutettiin maaliskuussa 2019 koulupäivien aikana Myllypuron
peruskoulun tiloissa sekä toukokuussa 2019 retkipäivän aikana Suomenlinnan lautalla.
Haastattelun runko ja suunnitellut kysymykset olivat jokaiselle haastateltavalle samat
(Liite 2). Haastatteluissa käytettiin samankaltaisia kysymyksiä kuin kyselylomakkeessa,
mutta oppilaiden vastauksia voitiin täsmentää ja tarvittaessa tehdä jatkokysymyksiä. Op-
pilaiden haastatteluissa antamat vastaukset muistuttivat suurelta osin kyselylomakkeen
vastauksia: ne olivat lyhyitä ja vastasivat vain esitettyyn kysymykseen.

Haastateltujen oppilaiden vastauksia olisi voitu yrittää syventää haastattelutilanteessa, mutta toisaalta haastatteluista haluttiin tehdä oppilaille positiivinen tilanne, jossa he saivat itse vastata haluamallaan tavalla. Näin ollen haastattelut eivät tuottaneet kyselyä syvällisempää aineistoa ja voidaankin olettaa, ettei useampien oppilaiden haastattelemisen olisi tuottanut aineistolle merkittävää lisäarvoa.

Oppilaiden haastattelujen lisäksi haastateltiin sekä hyvinvointikurssia pitänyttä kymppi-luokan ryhmänohjaajaa että Myllypuron peruskoulun opinto-ohjaajaa syksyllä 2019. Näiden haastattelujen tarkoituksena oli saada tietoa lisäopetuksesta ja hyvinvointikurssista niiden järjestäjän näkökulmasta ja löytää taustatekijöitä lisäopetusryhmän muodostumiseen ja toimintaan. Haastatteluissa oli ohjaavia kysymyksiä, mutta haastattelutilanteet olivat vapaamuotoisia ja antoivat lähinnä tutkittavaa ilmiötä taustoittavaa tietoa.

3.4 Aineiston analyysimenetelmä

Kiviniemen (2001: 72) mukaan laadullinen aineisto ei sellaisenaan kuvaa todellisuutta, vaan todellisuus välittyy tulkinnan ja tarkastelun eli analyysin kautta. Laadullisen aineiston analyysin tarkoitus on luoda aineistoon selkeyttä ja siten tuottaa uutta tietoa tutkittavasta asiasta.

Tämän opinnäytetyön aineiston analyysin tavoitteena oli tiivistää kyselylomakkeella ja haastatteluilla kerätty aineisto kadottamatta sen sisältämää informaatiota: hajanaisesta aineistosta pyrittiin luomaan selkeä ja mielekäs kokonaisuus (Eskola & Suoranta 2008: 137). Aineistoa tulkittiin aineistolähtöisen analyysin avulla tavoitteena Kananen (2015: 171) näkemyksen mukaisesti kuvata ja havainnoida kohdeilmiötä eli ymmärtää sitä ”mistä tässä on kyse” (Kananen 2015: 171). Aineistoa analysoitiin pääosin laadullisesti, sillä vaikka kyselyn vastaukset tuottivat sekä määrällistä että laadullista tietoa, määrällinen tieto jäi melko vähäiseksi.

Kerätty aineisto analysoitiin eli selvitettiin, mitä ilmiöön liittyvää nousee esille. Aineiston käsittelyssä voitiin erottaa seuraavat vaiheet: aineistoon perehtyminen, aineiston luokittelu ja tiivistäminen sekä aineiston tulkinta. Tavoitteena oli saada ymmärrys ja selvitys tutkittavasta ilmiöstä. (Kananen 2015: 160–161.)

Kyselylomakkeen kysymykset ja haastattelukysymykset luokiteltiin teoreettisen viitekehysten ja tutkimuskysymysten pohjalta kahteen eri teemaan (Taulukko 1). Toisen teeman aiheena oli lisäopetus, toisen hyvinvointikurssi. Taustatiedot luokiteltiin erikseen.

Taulukko 1. Kyselylomakkeen kysymysten ja haastattelukysymysten teemoittelu sekä niiden suhteutuminen tutkimuskysymyksiin ja teoreettiseen viitekehykseen.

TEOREETTINEN VIITEKEHYYS	TUTKIMUSKYSYMYKS	TEEMA	KYSELYLOMAKKEEN KYSYMYS	HAASTATTELUKYSYMYS
Lisäopetus	Millaisena peruskoulun lisäopetukseen osallistuvat oppilaat kokevat opiskelun lisäopetusluokalla?	Lisäopetus	1. Miksi hakeuduit kymppiluokalle? 2. Mistä sait tietoa kymppiluokasta? 3. Minkälaista opiskelu kymppiluokalla on ollut? 4. Oletko onnistunut nostamaan numeroitasi? 5. Onko kymppiluokka ollut mielestäsi hyvä valinta? 6. Minkälaista opiskelu kymppiluokalla on ollut verrattuna peruskouluun? 7. Asteikolla 1-10, miten olet mielestäsi jaksanut opiskella kymppiluokalla? 8. Haitko tämän kevään yhteishaussa samaan kouluun kuin viime vuonna? 9. Mihin kouluun hait tämän kevään yhteishaussa? 10. Uskotko pääseväsi samaan kouluun?	Miksi hakeuduit kymppiluokalle? Mistä sait tietoa kymppiluokasta? Minkälaista opiskelu kymppiluokalla on? Miten kymppiluokalla opiskelu eroaa peruskoulusta? Millä tavoin kymppiluokka on muuttanut tulevaisuudensuunnitelmiasi?
Koulutuksellinen syrjäytyminen	Miten lisäopetukseen osallistuvat oppilaat kokevat hyvinvointikurssin tukevan heidän jaksamistaan?	Hyvinvointikurssi	11. Mitä torstain hyvinvointitunneilla tehtiin? 12. Mitä mieltä olet ollut tunneista? 13. Tunneilla käsitellyt asiat olivat mielekkäitä? 14. Mitkä asiat tunneilla olivat mielestäsi mielekkäitä? 15. Hyvinvointitunnit ovat auttaneet minua jaksamaan opiskelua? 16. Miten tunnit ovat tukeneet jaksamistasi? 17.+18. Mikä olisi mielestäsi paras ajankohta hyvinvointitunnille? 19.+20. Mitä aiheita tunneilla pitäisi mielestäsi käsitellä? 21. Minkätyyppisiä juttuja haluaisit tunneilla tehdä? 22. Mitä haluaisit vielä sanoa hyvinvointitunneista?	Mitä hyvinvointitunneilla tehtiin? Mitkä asiat ovat olleet mielekkäitä? Mitä mieltä olet ollut tunneista? Miten tunnit ovat tukeneet jaksamistasi? Mitä hyötyä tunneista mielestäsi on opiskelua ajatellen? Mitä muuttaisit kurssissa? Mitä haluaisit vielä sanoa?
		Taustatiedot	23. Syntymävuosi 24. Sukupuoli	

Kysymykset ryhmiteltiin teemoittain, jotta niihin vastaaminen olisi yksinkertaista ja saadun aineiston analysointi selkeää. Kysymysten järjestys eteni lomakkeella yleisestä yksityiseen, mikä helpotti vastaajan etenemistä aihealueen sisällä.

3.5 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnista ei ole yksiselitteistä ohjetta (Tuomi & Sarajärvi 2006: 135), mutta tieteellisen tutkimuksen yleiset luotettavuusmittarit ovat

reliabiliteetti eli tulosten luotettavuus ja validiteetti eli pätevyys (Kananen 2017: 175; Vilkkä 2005: 161).

Luotettavuus tarkoittaa tulosten tarkkuutta eli sitä, että jos tutkimus uusitaan, saadaan samat tulokset. Ei kuitenkaan ole olemassa kymppiluokkaa, joka olisi vuodesta toiseen samanlainen ja toimisi täysin samalla tavalla. Lisäopetuksen ryhmät vaihtuvat vuosittain ja kokemukset käytännön työstä tietyn ryhmän kanssa ovat ainutkertaisia. Hyvinvointikurssin suunnitteluun, sisältöön ja toteutukseen taas vaikuttavat paitsi kurssin ohjaajat ja oppilaat, myös kouluympäristö ja koulun resurssit. Kurssin onnistuminen ja kurssilla käytettyjen menetelmien toimiminen ovat riippuvaisia kulloisestakin ryhmästä ja voivat vaihdella suurestikin. Joitakin harjoitteita ei voi kaikkien ryhmien kanssa toteuttaa ja jotkut aiheet sopivat vain toisille ryhmille. Niemelä (2007: 76) kuitenkin muistuttaa, että vaikka jokainen lisäopetusryhmä on erilainen, niistä voi löytää yhteisiä, tunnistettavia piirteitä (Niemelä 2007: 76). Näin ollen tuloksista voidaan tehdä johtopäätöksiä, joita pystytään hyödyntämään jatkossa koulukohtaisen lisäopetuksen suunnittelussa.

Opinnäytetyön aineisto kerättiin lukuvuoden loppupuolella maaliskokuussa 2019. Lukuvuoden siinä vaiheessa oppilailla oli riittävästi kokemusta sekä opiskelusta lisäopetuksessa että hyvinvointikurssista, jotta heidän kokemuksiaan niistä voidaan pitää luotettavina. Opinnäytetyön luotettavuutta tukee myös samoihin johtopäätöksiin päätyminen eri menetelmillä saaduista aineistoista (Kananen 2017: 359).

Tavoitteena oli saada kaikki kymppiluokan oppilaat vastamaan kyselyyn. Kanasen (2010: 95) mukaan sadan prosentin vastausmäärän saaminen ei onnistu koskaan, ja riittävä vastausmäärä riippuu tilanteesta. Tämän opinnäytetyön 75 % vastausmäärä (n=15 / 20) tukee Kanasen väitettä.

Laadullisessa tutkimuksessa puhutaan myös aineiston kylläntymisestä eli saturaatiosta. Jos vastaukset alkavat toistaa itseään, on saavutettu kylläntymispiste, joka joidenkin mielestä saavutetaan viimeistään noin 12–15 havaintoyksikön kohdalla (vrt. Kananen 2015: 355). Kyselylomakkeiden vastauksista koostuneesta aineistossa oli havaittavissa kylläntymistä jo saadun 15 vastauksen kohdalla. Saamatta jääneet viisi vastausta olisivat täydentäneet aineiston, mutta luotettavien tulosten kannalta kerätty aineisto oli riittävä.

Eskola ja Suoranta (2008: 62) tuovat esiin yleisen ajattelumallin, jonka mukaan aineistoa on riittävästi, kun uudet tapaukset eivät tuo enää tutkimusongelman kannalta uutta tietoa. Vaikka tämän opinnäytetyön aineistossa samantyylliset havainnot toistuvat usean kysymyksen kohdalla, kyse on kuitenkin case-tutkimuksen tyypillisesti yhdestä tapauksesta, jossa on rajallinen ja melko pieni määrä havainnointikohteita. Näin ollen tämän opinnäytetyön aineistossa ei ollut kyse kylläntymisestä vaan vastaajien saman tyyppisistä vastauksista.

Esimerkiksi vastausten samankaltaisuudesta sopii kyselylomakkeen kysymys 1: ”*Miksi hakeuduit kymppiluokalle?*”, jonka vastauksissa viidestätoista vastaajasta kaikki kertoivat kymppiluokalle hakeutumisen syyksi halun korottaa numeroita ja kymmenen vastaajaa mainitsi erikseen tavoitteekseen lukioon pääsyn. (Kuva 1.)

1. Miksi hakeuduit kymppiluokalle?
Vastaajien määrä: 15

Vastaukset
koska en päässyt lukioon
koska minä halusin lukioon
Koska halusin nostaa numeroitani, jotta pääsen lukioon
Nostamaan arvosanojani.
korottaa arvosanoja
Että pääsen lukioon
koska 9lk kevät puolella moti vähän laski jolloin numerotkin. Halusin kuitenkin mennä lukioon joten hain 10lk jotta voisin nostaa numeroita.
Koska halusin nostaa arvosanojani ja parantaa osaamistani.
Halusin nostaa päättötodistuksen numeroitani, koska en päässyt lukioon.
Koska en halunnut amikseen ja en päässyt lukioon
En päässyt lukioon.
En päässyt haluamaani lukioon.
en päässyt lukioon kun rajat nousivat
Piti nostaa numeroita
Piti nostaa numeroita

Kuva 1. Vastaukset kyselylomakkeen avoimeen kysymykseen 1.

Opinnäytetyön aihe ei ole arkaluonteinen eikä opinnäytetyö edellyttänyt eettistä ennakkoarviointia. Opinnäytetyölle myönnettiin tarvittava tutkimuslupa Helsingin kaupungin kasvatuksen ja koulutuksen toimialalta. Oppilaille ja oppilaiden huoltajille kerrottiin opinnäytetyöstä heti lukuvuoden alussa syksyllä 2018 paperisella tiedotteella (Liite 3) sekä

wilma-viestillä, jossa kerrottiin opinnäytetyöstä ja sen tarkoituksesta. Samalla oppilailta sekä heidän huoltajiltaan pyydettiin suostumus opinnäytetyöhön osallistumisesta.

Haastatteluun osallistuminen ja kyselylomakkeen täyttäminen oli vapaaehtoista. Oppilaat olivat tietoisia siitä, ettei heidän kouluarviointiinsa vaikuttanut se, osallistuivatko he haastatteluun vai eivät tai täyttivätkö he kyselylomakkeen vai eivät. Oppilaat vastasivat kyselyyn nimettöminä, joten heidän henkilöllisyytensä säilyi tuntemattomana. Haastateltaville annettiin riittävästi tietoa haastattelusta ja sen aiheesta hyvissä ajoin, ja haastattelu oli mahdollista keskeyttää oppilaan niin halutessa (vrt. Tuomi ja Sarajärvi 2009: 73). Vuorovaikutteisessa haastattelutilanteessa syntyvä vääriä tulkintoja pyrittiin vähentämään pyytämällä haastateltavaa tarvittaessa täsmentämään tai toistamaan vastauksensa.

Kyselyssä ja haastatteluissa syntynyttä aineistoa säilytettiin luottamuksellisesti ja käsiteltiin siten, ettei tuloksista voi tunnistaa yksittäistä oppilasta tai hänen vastauksiaan. Aineistoa käytettiin ainoastaan tähän opinnäytetyöhön ja se hävitettiin opinnäytetyön julkaisun jälkeen, vaikka aineisto ei sisältänyt mitään sellaista arkaluontoista informaatiota, minkä perusteella aineiston säilyttämiseen olisi liittynyt erityisiä eettisyysongelmia.

Tämän opinnäytetyön aineiston keräämisessä ja analysoinnissa käytetyn triangulaation vaarana on, että tutkija voi hukkua aineistotulvaan, jolloin varsinainen tutkimusongelma hämärtyy (Kananen 2010: 73). Tältä kuitenkin vältyttiin, sillä saadun aineiston määrä pysyi maltillisena johtuen oppilaiden lyhytsanaisuudesta sekä kyselyvastauksissa että haastattelutilanteessa.

Koska toimin itse hyvinvointikurssin toisena ohjaajana ja oma osallisuuteni saattaa siten vaikuttaa aineiston tulkintaan, aineiston luokittelu on pyritty tekemään läpinäkyvästi ja niin, että mahdolliset tulkinnat ovat tuotu selkeästi esiin. Aineiston luotettavuutta lisää myös se, että kyselylomake ja haastattelukysymykset olivat kaikille oppilaille samat.

Aineiston läpinäkyvyyden sekä analyysin arvioitavuuden ja uskottavuuden lisäämiseksi kaikki opinnäytetyössä käytetyt lainaukset on lisätty tekstiin sellaisenaan. Lainaukset on merkitty koodeilla: H1 tarkoittaa haastateltua oppilasta 1 ja K2 kyselylomakkeen täyttäneitä oppilasta 2.

4 Tutkimustulokset

Aineisto on ilmiön ratkaisua varten kerättyä tietoa, jota käsitellään analyysimenetelmillä (Kananen 2014: 65). Tämän opinnäytetyön aineisto analysoitiin aineistolähtöisen sisälönanalyysin avulla noudattamalla Vilkan (2005) esittämää analyysimallia, jossa tavoitteena on löytää tutkimusaineistosta jonkinlainen toiminnan logiikka. Aineiston ryhmitte-lystä muodostuvien käsitteiden ja luokitteluiden avulla pyrittiin ymmärtämään tutkittavien kuvaavaa merkityskokonaisuutta. (Vilka 2005: 140; Tuomi & Sarajärvi 2002: 102, 110–115.)

Aineiston analyysi aloitettiin luokittelemalla kyselylomakkeen ja haastattelun vastaukset tutkimuskysymysten ja teoreettisen viitekehysten mukaisesti. (Taulukko 2.)

Taulukko 2: Aineiston analyysirunko.

TEOREETTINEN VIITEKEHYS	TUTKIMUS-KYSYMYKSET	PÄÄLUOKKA	YLÄLUOKKA	ALALUOKKA			
Lisäopetus	Millaisena peruskoulun lisäope- tukseen osallistuvat oppilaat kokevat opiskelun lisäopetus- luokalla?	Lisäopetus	Lisäopetukseen hakeutuminen	Syy hakeutua lisäopetukseen Tiedonsaanti lisäopetuksesta			
			Opiskelu lisäopetusluokalla	Lisäopetuksen arviointi			
				Numeroiden nostamisen arviointi			
				Kymppiluokan valinnan arviointi			
			Jaksaminen lisäopetuksessa	Erot peruskouluun verrattuna			
			Jatko-opinnot	Jaksamisen arviointi numeroin			
			Samaan kouluun hakeminen	Jatko-opintojen suunta	Omien mahdollisuuksien arviointi		
						Hyvinvointikurssin sisältö	Kurssin toteutustavat
							Kurssin arviointi
			Kurssin aiheiden arviointi numeroin				
Kurssin aiheiden arviointi sanoin							
Hyvinvointikurssin merkitys	Jaksamisen tuen arviointi numeroin						
	Jaksamisen tuen arviointi sanoin						
Hyvinvointikurssin kehittäminen	Kurssin ajankohta						
	Kurssin aiheet						
Avoin palaute	Kurssin toteutustavat						
	Vapaa kommentti						
Taustatiedot	Taustatiedot	Syntymävuosi					
		Sukupuoli					

Aineisto luokiteltiin teoreettisen viitekehysten ja tutkimuskysymysten mukaisesti pääluok-kiin, joiksi muotoituivat lisäopetus ja hyvinvointikurssi. Taustatiedot muodostivat kolman-

nen pääluokan. Kumpikin pääluokka jaettiin neljään yläluokkaan, joiden sisälle syntyi yhteensä 22 alaluokkaa. Jokainen alaluokka vastasi yhtä kyselylomakkeen kysymystä, poikkeuksena kurssin ajankohta ja toteutustavat, joiden kohdalla kysymykset 17 ja 18 sekä 20 ja 21 yhdistettiin alaluokiksi.

4.1 Peruskoulun lisäopetus

Aluksi pyrittiin selvittämään, miksi oppilaat ovat hakeutuneet lisäopetukseen ja miten heidän mielestään opiskelu kymppiluokalla eroaa opiskelusta peruskoulussa. Lisäksi haluttiin selvittää, miten kymppiluokalla opiskelu on muuttanut oppilaiden jatko-opintosuunnitelmia.

4.1.1 Lisäopetukseen hakeutuminen

Helsingin kaupungin lisäopetuksen keskeisinä tavoitteina on nuoren uravalintaan ja jatko-opintoihin liittyvien edellytysten kehittäminen ja tukeminen (Helsingin kaupunki 2018). Kymppiluokkaa on pidetty pitkään paikkana miettiä löytyisikö oma paikka lukiosta vai ammatillisesta koulutuksesta, mutta nykyään monen kymppiluokkalaisen tavoitteena on nimenomaan lukio (Helsingin Sanomat 22.8.2019). Käytännössä se tarkoittaa mahdollisuutta korottaa perusopetuksen päättötodistuksen arvosanoja ja siten parantaa mahdollisuuksia päästä lukioon (Valtonen 2019).

Omaa tulevaisuuttaan pohtiva nuori voi toisen asteen koulutukseen siirtymisen vaiheessa kokea olevansa täysin eksyksissä eikä hän välttämättä tiedä, mitä ja minne hän haluaa mennä opiskelemaan tai mitä hän ylipäätään haluaa tehdä elämässään (Lämsä 2009b). Suomen Kansanopistoyhdistyksen vuonna 2010 teettämän selvityksen mukaan ennen kymppiluokkaa vain 58 prosentilla kymppiluokan oppilaista oli suunnitelmia opintojen jatkon varalle (Innolink 2010).

Myllypuron peruskoulun lisäopetukseen lukuvuonna 2018–2019 osallistuneista oppilaista kaikilla oli kymppiluokan alussa suunnitelma jatko-opintoihin: kaikkien tavoitteena oli korottaa kymppiluokalla peruskoulun päättötodistuksensa arvosanoja, jotta ovi lukioon avautuisi (Pentikäinen 2019, Valtonen 2019).

Kerätty aineisto tuki samaa johtopäätöstä.

”koska 9lk kevät puolella moti vähän laski jolloin numerotkin. Halusin kuitenkin mennä lukioon joten hain 10lk jotta voisin nostaa numeroita”. (K3)

”Koska halusin nostaa numeroitani, jotta pääsen lukioon.” (K6)

Tässä kohdassa vastaajien välillä ei ollut hajontaa, vaan kaikkien oppilaiden motivaatio lisäopetukseen osallistumiseen kumpusi samasta tavoitteesta. Aineisto tukee havaintoja siitä, että yhä useampi lisäopetukseen osallistuva oppilas suunnittelee nimenomaan lukio-opintoja. Niemelän (2007: 70) mukaan monella lisäopetukseen tulevalle oppilaalla esiintyy myös epärealistisia käsityksiä omista kyvyistä ja saattaa olla, että lukio-opinnot eivät olekaan oppilaalle kovin realistinen vaihtoehto. Yksi lisäopetuksen eduista onkin saada aikaa pohtia omaa opiskelukykyään ja -motivaatiota.

Oppilaat olivat saaneet tietoa mahdollisuudesta opiskella kymppiluokalla eri lähteistä. Enemmistö eli kymmenen oppilasta oli saanut tiedon kymppiluokasta oman yläkoulunsa opolta eli opinto-ohjaajalta, kaksi oppilasta vanhemmiltaan ja yksi kaveriltaan. Yksi oppilas sanoi saaneensa tiedon koulusta ja on todennäköistä, että tieto on peräisin opinto-ohjaajalta, vaikka oppilas ei osannut nimetä tarkasti tiedon lähdettä.

Kuten Salmela-Aro ja Tuominen-Soini (2013) tuovat esiin, koulutuksen nivelvaiheissa ensiarvoisen tärkeässä asemassa on yksilöllinen oppilaanohjaus. Aineiston perusteella oppilaanohjauksen arvo lisäopetukseen hakeutumisessa on ilmeinen. Aineisto vahvistaa näkemystä, jonka mukaan oppilaanohjauksella on keskeinen merkitys niin oppilaiden, koulun kuin yhteiskunnan näkökulmasta (Opetushallitus 2019). Oppilaanohjauksen tulisi paitsi ohjata nuoria luomaan saavutettavissa olevia tavoitteita, myös opettaa varautumaan mahdollisiin vastoinkäymisiin.

4.1.2 Opiskelu lisäopetuksessa

Lisäopetuksen opetussuunnitelma antaa opetuksen järjestäjälle vapauden valita opetetavat aineet opetettavan ryhmän mukaan (Lisäopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014). Myllypuron peruskoulussa lukuvuoden 2018—2019 kymppiluokalla taito- ja taideaineet eli kuvaamataito, käsityö, musiikki, liikunta ja kotitalous oli jätetty pois lukujärjestyksestä. Toisin sanoen oppilaat opiskelivat ainoastaan lukuaineita. Ratkaisuun oli päädytty siksi, että kaikki kymppiluokan oppilaat olivat suuntaamassa nimenomaan lukioon, johon pääsyn ratkaisee peruskoulun päättötodistuksen seuraavien arvosanojen kes-

kiarvo: äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli, vieraat kielet, uskonto tai elämänkatsomustieto, historia, yhteiskuntaoppi, matematiikka, fysiikka, kemia, biologia, terveystieto ja maantieto. (Lukioon hakeutuminen 2019; Pentikäinen 2019; Valtonen 2019.)

Vaikka taideaineilla on suuri merkitys kouluviihtyvyydelle (Kontturi 2017: 93) ja oppilaat kokevat tutkitusti taito- ja taideaineet tärkeäksi osaksi koulunkäyntiä (Tornikoski ja Ylämäki 2009: 61), niiden puuttumisesta huolimatta kyselyyn osallistuneiden oppilaiden mielipiteet opiskelusta kymppiluokalla olivat positiivisia. Opiskelua kuvattiin mm. leppoisaksi, kertaavaksi ja vaihtelevaksi. Neljä oppilasta koki taideaineiden puuttumisesta huolimatta opiskelun kymppiluokalla olevan samankaltaista kuin yläasteella.

”Vähän samanlaista mut vähän helpompaa”. (H2)

”Vähän helpompaa, vähemmän tunteja. Samoja asioita, tuntuu helpommalta”. (H1)

Opiskeltavien aineiden ja siksi myös oppituntien pienempi määrä tekee koulunkäynnistä oppilaalle hieman helpompaa ja kevyempää. Lisäopetuksessa opiskellaan samoja oppisisältöjä kuin peruskoulun 9. luokalla, joten suuri osa opiskeltavista asioista on oppilaille myös enemmän tai vähemmän jo opiskellun kertausta. (Pentikäinen 2019.)

Kaiken kaikkiaan oppilaat olivat tyytyväisiä lisäopetukseen hakeutumiseen: yksikään vastaajista ei pitänyt kymppiluokkaa huonona valintana. Kolme oppilasta ei osannut sanoa kantaansa ja 12 oppilasta piti kymppiluokkaa hyvänä valintana. Kahdeksan oppilasta mainitsi perusteena tyytyväisyydelle sen, että kymppiluokka parantaa mahdollisuuksia päästä lukioon.

”Aika rentoa on ollut ja olen pystynyt parantamaan koulunkäyntiäni huomattavasti”. (K8)

Nuorten sosiaalisella kontekstilla on tärkeä rooli koulu-uupumuksen ja -innostuksen kehityksessä kaikilla luokka-asteilla (Salmela-Aro ja Tuominen-Soini 2013). Janhusen (2013: 59) tutkimuksen mukaan kaverisuhteet lisäävät koulunkäynnin mukavuutta ja toimivat ihmissuhteet ovat edellytys hyvälle koulunkäynnille. Myös kymppiluokalla oppilaiden sosiaaliset suhteet ovat merkittäviä oppilaan jaksamisen ja hyvinvoinnin kannalta. Suomen Kansanopistoyhdistyksen selvityksen mukaan yhtenä lisäopetuksen parhaista puolista pidetään juuri uusien kavereiden saamista (Innolink 2010).

Sama nousi esiin myös aineistossa: lukioon pääsemisen lisäksi oppilaat toivat esiin myös itseluottamuksen parantumisen ja uusien ystävien saamisen perusteena tyytyväisyydelle.

”itseluottamus opiskeluuni on parantunut täällä tosi paljon”. (K3)

”Opin paljon ja sain uusia ystäviä myös sain nostettua numerot”. (K9)

Ahonen (2009: 101) esittää, että koululuokan sosiaalinen ilmapiiri on oppimisen ja oppilaan sosiaalisen kasvun kannalta erittäin tärkeää (Ahonen 2009: 101). Suomela-Aro ja Tuominen (2013) puolestaan kertovat yhteisöllisyyden kokemisen olevan oppilaille tärkeää.

Kymppiluokan oppilaat eivät etukäteen tunne toisiaan ja ryhmäyttämiseen käytetty aika onkin aineiston perusteella hyvä sijoitus. Kun oppilaat tutustuvat toisiinsa ja kymppiluokalle syntyy hyvä sosiaalinen ilmapiiri ja turvallinen ympäristö, samalla oppilaiden kouluviihtyvyys lisääntyy ja jaksaminen vahvistuu. (Pentikäinen 2019.) Ahosen (2009: 101) mielestä ryhmäytyminen on tärkeää myös oppimisen kannalta, mutta tämän aineiston pohjalta siihen ei voi ottaa kantaa.

Tehdyissä tutkimuksissa (mm. Ahola & Galli 2010: 137–139) moni nuori on esittänyt yhdeksi syyksi opintojen keskeytykselle ohjauksen puutteen tai vähäisyyden. Nuoret kokivat, että olisivat tarvinneet enemmän ohjausta uravalintoihin ja koulunkäyntiin. Myös Fischblein ja Folkander (2000: 265) tuovat esiin, että koulunsa keskeyttäneet oppilaat olisivat tarvinneet opinnoissa tavanomaista enemmän tukea (Fischblein ja Folkander 2000: 265). Yksi kymppiluokan eduista yläasteen opetukseen verrattuna onkin juuri tuen parempi saaminen. Tämä tuli esiin myös yhdessä haastattelussa, kun oppilas koki saaneensa tukea opiskeluunsa kymppiluokalla enemmän kuin peruskoulussa.

”Mun mielestä mä sain enemmän apua täältä.” (H2)

Nuorten tuen tarpeet kuitenkin vaihtelevat. Kiilakosken (2012: 50–51) mukaan nuoret ovat varsin eritasoisessa asemassa tekemään jatkokoulutusvalintoja. Koulun pitäisi tukea nuoria laajasti ja samalla auttaa heitä saamaan käsitys jatko-opinnoista. Se on haastavaa, sillä koulussa oleva tuen tarve on suurempi kuin ohjaukseen ja muuhun tukeen käytettävissä olevat resurssit.

Miettisen (2012: 74) mukaan 4–8 vuotta lisäopetukseen osallistumisen jälkeen haastatellut kymppiluokkalaiset kertoivat saaneensa kymppiluokalla peruskouluun verrattuna enemmän ohjausta ja tukea. Lisäopetuksen vahvuutena voidaankin pitää mahdollisuutta ottaa yläastetta paremmin huomioon oppilaiden erilaiset ohjauksen tarpeet. Se taas lisää oppilaan onnistumista opiskelussa ja parantaa oppilaan jaksamista.

Mielenkiintoinen näkökulma on myös yhden oppilaan huomio lisäopetuksen eroista peruskouluun verrattuna.

”Opet painotti ennen enemmän kokeita”. (H1)

Lisäopetuksessa painotetaan oppilaan osaamista kokonaisuutena ja kokeiden painoarvo on pienempi kuin perusopetuksessa. Oppilaalle, jolle kokeissa onnistuminen on haastavaa, se antaa paremmat mahdollisuudet saavuttaa hyvä arvosana, kun hän voi osoittaa osaamisensa tuntiaktiivisuuden ja tehtävien avulla. (Pentikäinen 2019.)

Toinen huomionarvoinen havainto liittyy kokeisiin valmistautumiseen:

”Kokeisiin ei harjoiteltu peruskoulussa niin paljon kuin täällä” (H2)

Ohjattu kokeisiin valmistautuminen auttaa oppilasta löytämään keskeiset koealueen asiat ja vaikka kokeiden painoarvo arvosanan muodostumisessa onkin lisäopetuksessa vähäisempi kuin peruskoulussa, panostamista kokeisiin valmistautumiseen voidaan pitää selkeänä etuna arvosanojen nostamisessa. Voidaankin sanoa, että motivoitunut oppilas hyötyy lisäopetuksen tarjoamista erilaisista mahdollisuuksista parantaa jatko-opintoihin etenemistä.

4.1.3 Jaksaminen lisäopetuksessa

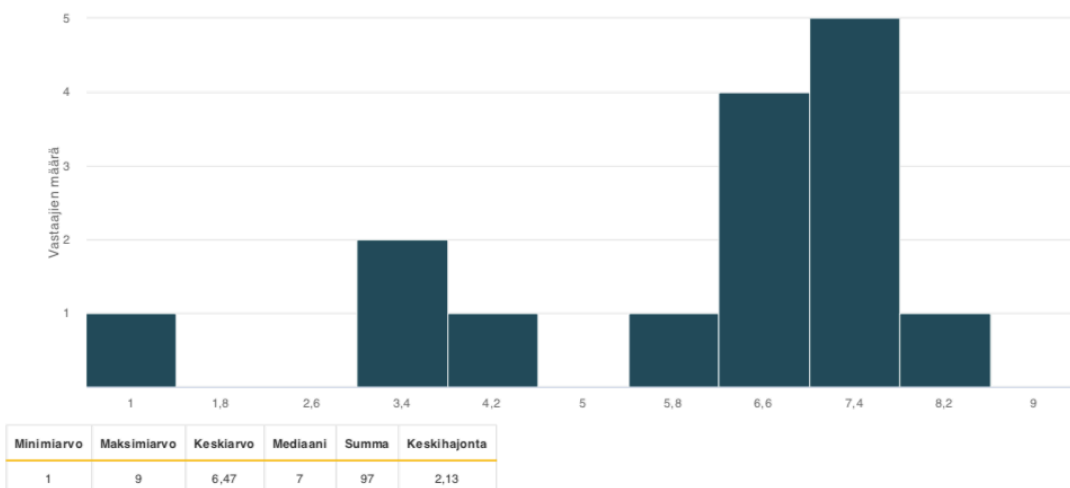
Kysymyksessä 7 selvitettiin oppilaiden jaksamista lisäopetuksessa asteikolla 1–10. Mitä paremmin oppilas koki jaksaneensa opiskella kymppiluokalla, sitä suuremman arvon hän valitsi. (Kuva 1.)

Yksi oppilas valitsi arvon 1, mikä on selkeästi muista vastauksista poikkeava. Saman oppilaan kohdalla esiintyi myös epävarmuutta siitä, oliko kymppiluokka hyvä valinta ja kyynisyyttä pääsemisestä kymppiluokan jälkeen toivottuun opiskelupaikkaan.

Muut vastaukset painottuivat korkeammalle asteikossa, sillä vastausten mediaani oli 7 ja keskiarvo 6,7. Yhdeksän oppilasta antoi jaksamiselleen arvon 7 tai 8. Yksi oppilas arvioi jaksamisensa arvoon 9 ja kolme oppilasta arvoon 4 tai 5.

7. Asteikolla 0-10, miten olet mielestäsi jaksanut opiskella kymppiluokalla?

Vastaajien määrä: 15

Kuva 1. Vastaukset kyselylomakkeen kysymykseen 7.

Oppilaiden melko hyvää jaksamista voi selittää turhiksi koettujen aineiden jättäminen pois opinnoista. Vain lukuaineista koostuvien opintojen voidaan katsoa lisäävän oppilaiden motivaatiota käydä oppitunneilla, kun niistä jokainen edistää oppilaan omaa tavoitetta korottaa lukioon tarvittavan aineen arvosanaa. Kymppiluokalla opiskeltavien aineiden pienempi lukumäärä myös keventää lukujärjestystä ja vähentää koulussa vietettävää aikaa, mikä antaa oppilaalle mahdollisuuden keskittyä paremmin eri aineiden opiskeluun.

Salmela-Aron ja Tuominen-Soinin (2013) mukaan oppilaiden motivaatio on keskeinen koulumenestystä ja hyvinvointia selittävä tekijä. Tutkitussa lisäopetusryhmässä motivaatio syntyy numeroiden korottamisesta ja halusta päästä lukioon. Oppilaiden motivaatio ilmenee myös jaksamisena ja näkyy kysymyksen 7 vastauksissa. Oppilaat kokevat tärkeäksi, että heillä on mahdollisuus tehdä omia valintojaan ja edetä tavoitteidensa saavuttamisessa. (Suomela-Aro ja Tuominen-Soini 2013.)

4.2 Jatko-opinnot

Myllypuron peruskoulun lisäopetukseen lukuvuonna 2018–2019 osallistuneet oppilaat olivat pyrkineet kevään 2018 yhteisvalinnassa lukio-opintoihin, mutta eivät olleet päässeet. Kaikkien tavoitteena oli korottaa kymppiluokalla peruskoulun päättötodistuksen arvosanoja, jotta ovi lukioon avautuisi. Viidestätoista kyselyyn vastanneesta oppilaasta yksitoista haki yhteishaussa samaan kouluun kuin edellisenä vuonna.

Lisäopetusluokalla opiskelu saattaa muuttaa oppilaan suunnitelmia jatko-opintojen suhteen. Osa lukioon tähänneistä saattaa hakea lisäopetusvuoden jälkeen ammattiopintoihin tai tehdä muita muutoksia seuraavan vuoden yhteishaun suhteen. (Pentikäinen 2019, Valtonen 2019.)

Yksi Valtioneuvoston (2012, 5 §) asettamista lisäopetuksen tavoitteista onkin kehittää nuoren valmiuksia uranvalintaan. Se voi oppilaan kohdalla tarkoittaa myös sitä, että hän löytää uuden suunnan koulutuspolulle. Viisi oppilasta ilmoitti muuttaneensa kymppi-luokan aikana suunnitelmiaan, mutta heistä kolmen kohdalla muutos tarkoitti ainoastaan lukiovaihtoehtojen asettamista eri järjestykseen.

Yksi oppilas ilmoitti hakeneensa Tylypahkaan, mitä ei voine pitää relevanttina vaihtoehtona. Vain yksi oppilas kertoi luopuneensa suunnitelmasta hakea lukioon ja pohti kymppiluokalla oloaan seuraavasti:

”Sain aikaa miettiä mitä teen jatkossa ja päädyin valitsemaan amiksen.” (K12)

Kaksitoista oppilasta uskoi pääsevänsä hakemaansa kouluun, kolme oppilasta ajatteli ettei pääse. Aineistosta ei voi päätellä oppilaiden lopullista jatko-opiskelupaikkaa. Ainoastaan Tylypahkaan hakeneesta oppilaasta voidaan melko suurella todennäköisyydellä todeta, ettei hän päässyt hakemaansa kouluun.

4.3 Hyvinvointikurssi

Salmela-Aron ja Tuominen-Soinin (2013) esittelemät *FinEdu*-tutkimusten tulokset osoittavat, että myös koulu-uupumus on vakava riski syrjäytymiskehitykselle. Lisäopetuksessa opintojen keskeyttämisen riski on suuri, sillä oppivelvollisuus ei enää koske lisäopetukseen osallistuvia oppilaita. Siksikin lisäopetuksessa on syytä käyttää moninaisia

toimenpiteitä mahdollisten keskeyttämisten ehkäisemiseksi. (Lund 2010: 18; Riccomini, Zhang ja Katsiyannis 2005: 11.)

Nuoret tarvitsevat opinnoissaan tukea ja kannustusta, ja monet opettajat korostavatkin henkilökohtaista yhteyttä ja luottamuksellista suhdetta oppilaiden kanssa. Kun opettaja tutustuu oman ryhmänsä oppilaisiin, hän kykenee tunnistamaan paremmin oppilaan oppimiseen ja käyttäytymiseen liittyvät poikkeavat piirteet ja puuttumaan nopeammin mahdollisiin ongelmiin. (Jahnukainen 2007: 47; Lund 2010: 20; Pentikäinen 2019.)

Opettajien haasteena erityisesti lisäopetuksessa on nähdä oppilaan vahvuudet. Lisäopetuksen tavoite ei ole vain parantaa oppilaiden akateemisia taitoja, vaan sekä opettajien että muiden nuorten kanssa toimivien tehtävänä on myös tukea oppilaita tunnistamaan ja kehittämään muitakin vahvuuksiaan (Lund 2010: 21; Pentikäinen 2019).

4.3.1 Hyvinvointikurssin sisältö

Toukokuussa tehdyssä kyselyssä oppilailta kysyttiin, mitä he muistavat, että lukuvuoden kestäneellä hyvinvointikurssilla tehtiin. Kysymys oli avoin kysymys, sillä haluttiin tietää, mitä oppilaat tosiasiallisesti muistavat kurssilla tehdyistä asioista. Mikäli kysymys olisi ollut monivalintakysymys tai kysymyksessä olisi ollut johdattelevia vaihtoehtoja, olisivat vastaukset olleet todennäköisesti kattavampia.

Kyselyn mukaan parhaiten oli jäänyt mieleen lautapeliä pelaaminen, joka sai kahdeksan mainintaa. Toisaalta yksi oppilas oli sitä mieltä, että lautapelejä pelattiin liikaa.

”Tunnit oli ihan hyviä mutta ei jaksakaan enää pelata lautapelejä tai yms.” (K9)

Muita mainintoja saivat jutteleminen (3 mainintaa), chillaaminen (2 mainintaa), elokuvan katsominen (2 mainintaa) ja ulkona urheileminen (2 mainintaa). Tietokonetyöt, maalaaaminen, leikkiminen ja Positiivinen CV saivat yhden maininnan. Oppilaille tehdyissä haastatteluissa tuli esille samojen aiheiden lisäksi ryhmätöiden tekeminen ja toisiin tutustuminen.

”Leffan katselu ja siitä keskustelu oli mielestäni parhainta.” (K9)

Tuloksista voidaan päätellä, että lautapelejä pelattiin paljon, sillä se sai paljon mainintoja. Toisaalta syynä mainintojen määrään voi olla myös se, että lautapeliä pelaaminen oli

ollut oppilaiden toiveena ja mahdollisesti jäi mieleen mieluisana tekemisenä. Elokuvan katselun maininnat voivat selittyä samoilla syillä: elokuvan katselu oli oppilaiden toiveena ja elokuvan katseluun sekä siitä keskustelemiseen käytettiin kolme oppituntia.

Kaksi vastausta poikkesi muista. Yksi oppilas vastasi, ettei tunneilla tehty mitään hyödyllistä ja yksi oppilas ei osannut sanoa, koska ei ollut tunneilla.

Keskimäärin hyvinvointikurssi koettiin hyvänä. Se sai kymmenen positiivista mainintaa, kun kysyttiin oppilaan mielipidettä kurssin sisällöstä.

"ihan kivoja koulupäivän keskellä. saa ajatukset pois opiskelusta." (K14)

"yks tunti viikossa ettei tartte tartte panostaa." (K5)

"Sai rauhoitettuu aivoi. Tutustu toisiin paremmin." (H2)

Neljä oppilasta piti hyvinvointikurssia hyödyttömänä tai turhana ja yksi oppilas tylsänä.

"Tunnit on välillä ihan kivoja, mutta turhia." (K12)

"minusta en tarvii tätä tuntia henkilökohtaisesti." (K6)

Kärkevin vastaus tuli oppilaalta, joka osallistui hyvinvointikurssin oppitunneille lähes aina. Tämän voi päätellä hänen vastauksestaan kysymyksen 22 avoimeen vastauskenttään, jossa hän kertoo olleensa paikalla kolmellakymmenellä oppitunnilla.

"Täyttä paskaa. Turhia." (K10)

Hyvinvointikurssin aiheet olivat kurssin ohjaajien valitsemia. Lähtökohtana oli oppilaiden kanssa syyslukukauden alussa tehty suunnittelu, jota hyödynnettiin siinä määrin kuin se oli aikataulujen ja resurssien puitteissa mahdollista. Ohjaajat kehittivät oppilaiden toivomille toiminnoille myös sisällön: esimerkiksi elokuvan katselu oli oppilaiden toive, mutta ohjaajat valitsivat elokuvan ja suunnittelivat siihen pohjautuvan ryhmäkesustelun.

Kysymyksessä 13 oppilailta kysyttiin asteikolla 1–5 olivatko kurssilla käsitellyt aiheet mielekkäitä. Keskiarvoksi tuli 2,77 mediaanin ollessa 3. Arvot 2–4 saivat yksitoista valintaa. Kysymyksessä ei avattu kurssilla käsiteltyjä aiheita, joten vastaukset perustuivat oppilaiden omiin mieli- ja muistikuviiin kurssin aiheista.

Kun oppilaat saivat nimetä avoimeen tekstikenttään mielestään mielekkäitä aiheita, mainintoja saivat edelleen elokuvan katselu (4 mainintaa), lautapeliä pelaaminen (3 mainintaa) ja jutteleminen (2 mainintaa). Uutena mainintana tuli esille ”se hyvinvointijuttu”, joka tulkittiin tarkoittavan parityöskentelynä tehtyä ja toteutettua hyvinvointia opettavaa kilpailua.

4.3.2 Hyvinvointikurssin merkitys

Kysymyksessä 15 oppilaita pyydettiin arvioimaan asteikolla 1–5 sitä, miten hyvinvointikurssi oli auttanut heitä jaksamaan opiskelua. Suurin osa valitsi arvon kolme, minkä voisi sanoittaa nuorten kielellä termeillä ”*ihan sama*” tai ”*ihan ok*”. Vain yksi oppilas valitsi arvon neljä, kun kolme oppilasta valitsi arvon nolla tai yksi. Oppilaan sukupuolella ei ollut vaikutusta hyvinvointikurssin merkityksen kokemiselle.

Pelkästään tämän kysymyksen vastausten perusteella voitaisiin todeta, ettei hyvinvointikurssilla ole merkitystä oppilaiden jaksamiselle, varsinkin kun kolme oppilasta mainitsi, ettei hyvinvointikurssi ole tukenut hänen jaksamistaan ollenkaan.

Kuitenkin koko kyselyn vastauksia tarkastellessa aivan näin mustavalkoiseen johtopäätökseen ei ole syytä päätyä. Seuraavassa kysymyksessä oppilaita pyydettiin avaamaan sitä, miten hyvinvointikurssi on tukenut heidän jaksamistaan.

”Se tuntuu kuin olisi tunnin lepo tai aivojen rentouttamishetki.” (K9)

”Se on nostanut fiiliksiä pitkään tuntien jälkeenkin.” (H1)

Vaikka oppilaat antoivat hyvinvointikurssin merkitykselle jaksamisen tukemisessa lukuarvona maltillisen numeron, ovat he sanoittaneet kurssin merkitykselliseksi. Tämä antaa aiheen pohtia, kannattaisiko nuoria tutkittaessa suosia haastattelututkimuksen käyttämistä monipuolisemman aineiston saamiseksi.

4.3.3 Hyvinvointikurssin kehittäminen

Kysymyksissä 17 ja 18 oppilailta kysyttiin heidän mielipidettään siitä, mikä ajankohta oli paras hyvinvointikurssin pitämiseen. Kuudelle oppilaalle ei ollut merkitystä sillä, minä päivänä hyvinvointikurssin oppitunti pidetään. Muiden oppilaiden mielipiteet jakautuivat

tasaisesti koulupäivien kesken. Voidaankin todeta, että kaikki ajankohdat ovat yhtä sopivia oppitunnin sijoittamisen suhteen. Sama johtopäätös voidaan tehdä oppitunnin sijoittamisesta koulupäivän sisällä. Neljän oppilaan mielestä oppitunnin ajankohdalla ei ole lainkaan merkitystä, muiden oppilaiden mielipiteet jakautuivat tasaisesti koulupäivän ajalle.

Kysymykseen ”Mitä aiheita hyvinvointikurssilla pitäisi käsitellä?” saatiin vastaukseksi mm. *”ihan sama”*, *”en tiedä”* ja *”jee”*. Yksi oppilas ehdotti aiheiksi *”ajankohtaisia asioita”* ja yksi oppilas *”mielipiteitä ja näkemyksiä eri aiheista”*. Kaksi oppilasta toisti tässä mielipiteensä hyvinvointikurssin tarpeellisuudesta:

”Turhia tunteja. Pois lukkarista.” (K10)

”Mielestäni hyvinvointitunnit ovat turhia.” (K11)

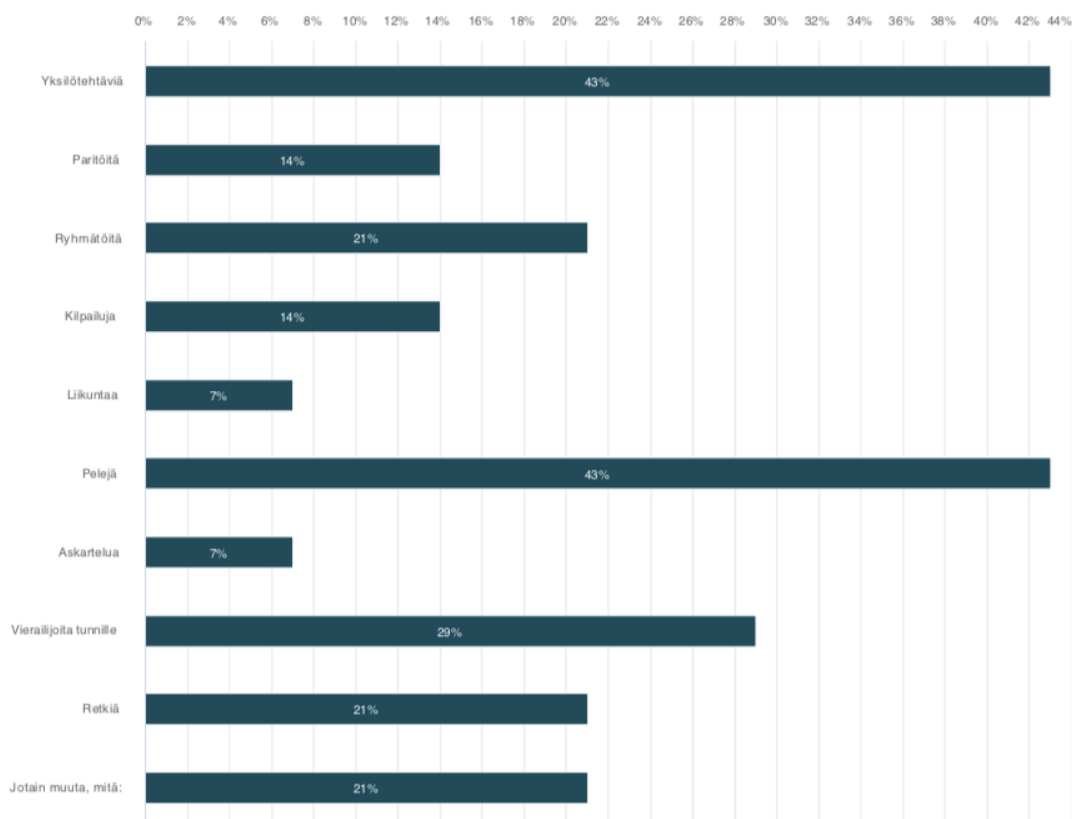
Kuitenkin kysyttäessä tarkemmin oppilaiden toiveista hyvinvointikurssin suhteen, saatiin kysymykseen 20 monipuolisempia vastauksia. Rentoutuminen ja *”iisi oleminen”* saivat viisi mainintaa, elokuvien ja dokumenttien katsominen kaksi mainintaa ja musiikin kuuntelu yhden maininnan. Yksi oppilas toi jälleen esille, ettei halua hyvinvointikurssia lainkaan.

Monivalintakysymyksessä 21, jossa annettiin valmiita vaihtoehtoja hyvinvointikurssin sisällöstä, oppilaat tekivät yhteensä 31 eri valintaa. Selvästi eniten suosiota saavuttivat yksilötehtävät ja pelit, joista molemmat saivat kuusi mainintaa. Myös vierailijoita tunnille toivottiin (neljä mainintaa). (Kuva 2.)

Yksilötehtävien korostuminen voi johtua melko passiivisista oppilaista, joista ei lisäopetusvuoden aikana ryhmäytynyt yhtenäiseksi ryhmäksi.

21. Minkätyyppisiä juttuja haluaisit tunneilla tehdä? Voit valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

Vastaajien määrä: 14 , valittujen vastausten lukumäärä: 31

Kuva 2. Vastaukset kyselylomakkeen kysymykseen 21.

Kyselylomakkeen lopuksi oppilaat saivat vielä halutessaan antaa palautetta hyvinvointi-kurssista. Viidestätoista kyselyyn vastanneesta oppilaasta yhdeksän hyödynsi mahdollisuutta ja kirjoitti avoimeen kysymyskenttään kommentin kurssista. Palautteista seitsemän oli tulkittavissa positiiviseksi:

”kiitos teille” (K7)

”Kiitti vaan pitäjille” (K5)

”kiitos pitäjille (K14)

”Jees” (K2)

”ne oli iha jees” (K4)

”Jatkakaa samaan malliin!” (K8)

"Tunnit ovat kivoja ja hauskoja mutta joskus tylsää kun pitää yleensä pelata." (K9)

Vastaukset olivat lyhyitä, mutta selkeitä. Negatiiviseksi tulkittiin seuraavat palautteet:

"Turhat" (K11)

"Ihan helvetin turhia. Ootte mulle velkaa 30 tuntia jotka mä hukkasin tänne." (K10)

5 Johtopäätökset

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tarkastella lisäopetukseen osallistuvien oppilaiden kokemuksia opiskelusta lisäopetusluokalla sekä heille järjestetystä hyvinvointikurssista. Opinnäytetyön teoreettisena viitekehyksenä oli peruskoulun lisäopetus sekä koulutuksellinen syrjäytyminen.

Opinnäytetyön aineisto kerättiin Myllypuron peruskoulussa järjestettyyn lisäopetukseen lukuvuonna 2018–2019 osallistuneilta oppilailta. Saatua aineistoa tulkittiin aineistolähtöisen analyysin avulla pääosin laadullisesti, sillä vaikka kyselyn vastaukset tuottivat sekä määrällistä että laadullista tietoa, määrällinen tieto jäi melko vähäiseksi.

Aineiston perusteella oppilaat olivat tyytyväisiä lisäopetukseen hakeutumiseen ja he kokivat opiskelun kymppiluokalla mielekkäänä. Oppilaiden lisäopetukseen hakeutumisen taustalla ollut syy päästä aloittamaan lukio-opinnot oli vahvana motivaationa opiskelulle. Vasalampi ja Salmela-Aro (2014: 18) tuovat esiin, että juuri sisäinen motivaatio toimii nuorten opiskelua edistävänä tekijänä.

Oppilaiden mielestä opiskelu kymppiluokalla on peruskouluun verrattuna kevyempää ja he saavat opiskeluun enemmän tukea. Tuen saaminen onkin monessa yhteydessä todettu lisäävän onnistumista opiskelussa ja parantavan oppilaiden jaksamista (mm. Fischblein ja Folkander 2000: 265; Miettinen 2012: 74; Opetushallitus 2014; Salmela-Aro ja Tuominen-Soini 2013: 4–6). Yksi lisäopetuksen eduista yläasteen opetukseen verrattuna onkin juuri suurempi mahdollisuus antaa oppilaalle henkilökohtaista tukea.

Opetushallituksen (2019) säädösten mukaisesti peruskoulun oppilaanohjaus ulottuu myös perusopetuksen jälkeisiin opintoihin. Aineiston perusteella oppilaanohjauksella on keskeinen merkitys oppilaiden lisäopetukseen hakeutumisen näkökulmasta ja tämän opinnäytetyön tulosten perusteella oppilaanohjauksen resursseja tulisi ennemminkin lisätä kuin vähentää.

Hyvinvointikurssin merkitys oppilaiden jaksamiselle osoittautui vähäiseksi, mitä voidaan pitää yllättävänäkin tuloksena, sillä kurssi oli toteutettu oppilaiden omien toiveiden pohjalta. Oppilaat arvostivat kurssin rentoutusta ja sitä, ettei siihen tarvinnut panostaa, mutta osa oppilaista ei kokenut saavansa kurssista mitään hyötyä itselleen. Toisaalta kurssista

ei tuntunut olevan oppilaille haittaakaan. Tulosten perustella hyvinvointikurssi sai arvosanan 3/5, jota voidaan pitää paitsi melko neutraalina, myös mitäänsanomattomana arvosanana.

Aineiston perusteella voidaan kuitenkin todeta hyvinvointikurssin myös tukeneen oppilaiden jaksamista, sillä vaikka oppilaat antoivat hyvinvointikurssin merkitykselle lukuarvona maltillisen numeron, sanoittivat he avoimissa kysymyksissä positiivista kokemustaan rennosta olemisesta ja leppoisasta tekemisestä.

Tällaisenaan toteutettu hyvinvointikurssi on myös esimerkki työtavasta, jossa eri alojen ammattilaiset tekevät pitkäkestoista yhteistyötä samojen nuorten hyväksi. Kurssin toteutuksessa hyödynnettiin kasvatuskumppanuus-ajattelua, jossa työn suunnittelu ja toteutus sekä vastuu onnistumisesta ovat kaikilla osapuolilla. Kymppiluokan ryhmänohjaaja ja koulupäivystystä tekevä nuorisotyönohjaaja suunnittelivat ja toteuttivat kurssin yhdessä, mikä hyödytti kaikkia osapuolia.

Tehtävä työ näyttäytyi molemmille tämän oman perustehtävän näkökulmasta. Ryhmänohjaajalle hyvinvointikurssi oli lisäopetuksen tukimuoto ja nuorisotyönohjaajalle alueellista koulu yhteistyötä. Moniammatillisuus ei tarkoita ammatti-identiteettien ja perustehtävän hämärtymistä, vaan oman osaamisen tuomista yhteiseen projektiin.

Moniammatillinen yhteistyö edellyttää osapuolilta valmiutta sitoutua yhteiseen toimintamalliin, mutta antaa myös ammattilaisille mahdollisuuden oppia toinen toisiltaan. (vrt. Kaikki käy koulua -hanke: Gretscher & Hästbacka 2016: 8; Kiilakoski 2012: 53; Koskela 2013; Pentikäinen 2019.)

Vaikka jokainen lisäopetusryhmä on erilainen, voi niistä löytää yhteisiä, tunnistettavia piirteitä. Tämän opinnäytetyön tuloksia voidaan jatkossa hyödyntää jatkossa koulukohdaisen lisäopetuksen suunnittelussa.

6 Pohdinta

Lisäopetus on yhteiskunnallisesti merkittävä tutkimuskohde (Miettinen 2012: 1). Tämän opinnäytetyön tulokset tuovat lisää tietoa lisäopetuksen merkitykselle koulutuksellisen syrjäytymisen estäjänä. Oppilaiden kuunteleminen auttaa ymmärtämään paremmin sitä, miten he kohtaavat koulumaailman rakenteet ja odotukset, ja samalla voidaan löytää toimivia pedagogisia ja sosiaalisia ratkaisuja. (Kiilakoski 2012: 58; Miettinen 2012: 1.)

Opinnäytetyöprosessiin liittyy oleellisesti luotettavuus, jota voi tarkastella tieteellisen tutkimuksen luotettavuusmittarien reliabiliteetin ja validiteetin avulla. Validiteetti ilmentää, onko tutkimuksessa tarkasteltu oikeita asioita eli sitä mitä oli tarkoituskin tutkia; reliabiliteettiin sisältyy tutkimustulosten toistettavuus (Kananen 2017: 175). Tämän opinnäytetyön tutkimustulokset tukevat validiteetin toteutumista tutkimuskysymyksiin saadun aineiston osalta. Reliabiliteetin toteutumista olen pyrkinyt edistämään kuvaamalla luvussa 3.5. tutkimuksen ja analyysin vaiheita sekä lisäämällä kaikki opinnäytetyössä käytetyt lainaukset tekstiin muokkaamattomina.

Oppilaiden mielestä opiskelu kymppiluokalla on peruskouluun verrattuna kevyempää ja he saavat opiskeluun enemmän tukea, mikä lisää onnistumista opiskelussa ja parantaa oppilaiden jaksamista. Tämä saattaa kuitenkin aiheuttaa kymppiluokan jälkeen lukioon jatkavalle oppilaalle haasteita lukio-opinnoissa. Rauhalliseen opiskelutahtiin ja melko lyhyisiin koulupäiviin tottunut oppilas saattaa kohdata lukiossa liiankin haastavan ympäristön. Kymppiluokkaan verrattuna lukiossa akateemiset vaatimukset kasvavat, arvosanojen merkitys lisääntyy ja tuen määrä opettajilta laskee, mikä saattaa heijastua negatiivisesti oppilaan motivaatioon ja hyvinvointiin. (Salmela-Aro ja Tuominen-Soini 2013.)

Viimeaikaisten selvitysten mukaan moni lukiolainen kokee uupumusta. Lukiossa on opiskelijoiden kokemuksen mukaan liikaa työtä ja liian vähän aikaa, liian suuret omat vaatimukset ja sosiaaliset paineet. Kaiken lisäksi ilman luokkayhteisön tukea opiskelija on enemmän itse vastuussa opinnoistaan. (Ikonen ja Helakorpi 2019; Helsingin Sanomat 29.4.2019; Lukioselvitys 2017.)

Lukio-opinnoissa lisääntyvät vaatimukset saattavat johtaa oppilaan oppimistulosten laskuun, koulumotivaation vähenemiseen ja pahimmillaan jopa opintojen keskeytymiseen. Jotta näin ei kävisi, on lisäopetuksessa syytä kehittää oppilaiden opiskelutekniikoita ja

kykyä oman jaksamisen ylläpitämiseen. Lisäopetuksen hyödyn täytyy kantaa pidemmälle kuin vain lukion ovelle.

Oppilaiden kokemuksissa hyvinvointikurssista voidaan myös nähdä oppilaiden lisäopetukseen hakeutumisen syy. Oppilaat olivat lisäopetuksessa korottaakseen numeroitaan eivätkä kokeneet tarpeellisena kurssia, joka ei edesauttanut heidän tavoitettaan päästä lukioon. Aineiston perusteella hyvinvointikurssin hyötyä pitäisi perustella oppilaille paremmin.

Mielenkiintoinen havainto on myös se, että oppilaiden mielipiteissä näyttävät korreloivan mieluisa ja mielekäs tekeminen. Se, mikä koetaan mukavana ja mieluisana tekemisenä, koetaan myös mielekkäänä ja merkityksellisenä. Onko tässä havaittavissa yleinen ihmisen ajattelumalli, yleinen nuoren ajattelumalli vai kenties havainto siitä, että nuoret ovat niin tottuneet tulemaan viihdytetyksi, etteivät näe mielekkäänä asiaa, joka ei ole itselle mieluisa? Toki on olemassa vielä sekin mahdollisuus, että kurssilla käsitellyt aiheet ja menetelmät olivat mielekkäitä vain kurssin ohjaajien mielestä.

Tulokset kuvaavat vain kyseisen kymppiluokan oppilaita, mutta niiden perusteella voidaan todeta, että toimenpiteitä oppilaan jaksamisen tukemiseksi kannattaa kehittää ja toteuttaa. Opiskeluinnostus ja onnistumisen kokemukset voivat myös kasautua ja johtaa edelleen hyvinvoinnin lisääntymiseen ja kasvumahdollisuuksiin. Tällöin voi muodostua innostuksen kierre, joka edelleen synnyttää nuorille myönteisiä oppimisen ilon kokemuksia ja uusia mahdollisuuksia. (Salmela-Aro ja Tuominen-Soini 2013.)

Lukioiden pääsyrajat ovat olleet nousussa jo usean vuoden ajan, mikä johtaa monen nuoren jäämiseen lukio-opintojen ulkopuolelle. Vuonna 2019 kymppiluokalle hakevien määrä lisääntyi selvästi, ja Helsingissä lisäopetukseen haki 417 nuorta eli 80 nuorta edeltävää vuotta enemmän. Helsinki päättikin syksyllä 2019 lisätä resursseja peruskoulun lisäopetukseen eli perustaa suunniteltua useampia kymppiluokkia. Pedagoginen asiantuntija Tuulia Tikkanen Helsingin kaupungin kasvatuksen ja koulutuksen toimialalta toteaa: ”Kasvanut tarve lisäopetukselle tarkoittaa, että pitää tarkkaan miettiä millaista lisäopetuksen kannattaa olla.” (Helsingin Sanomat 22.8.2019.)

Mikäli lukiokoulutuksen suosio säilyy, on syytä olettaa myös lukioon pääsyyn vaadittavan keskiarvon pysyvän korkealla. Jos lukio-opintojen aloituspaikkoja ei lisätä, tilanne johtaa yhä useamman lukioon pyrkivän nuoren jäämiseen lukion ulkopuolelle ja lisäopetuksen

tarpeen lisääntymiseen. Kun vielä otetaan huomioon, että Koulutustakuu (2019) takaa jokaiselle peruskoulun päättäneelle nuorelle koulutuspaikan, on lisäopetuksen tarve tulevina vuosina ilmeinen.

Mahdollisia jatkotutkimusten kohteita ovat lisäopetuksen piirissä olevien oppilaiden tukitoimenpiteiden kartoitus sekä oppilaiden lisäopetuksen jälkeisen jatko-opintoihin sijoittamisen selvitys.

Lisäksi Jahnukaisen (1996: 5) ja Lundin (2010: 35) esittämien ajatusten pohjalta olisi mielenkiintoista selvittää lisäopetuksen kokonaisvaltainen hyöty. Lisäopetuksen tulokellisuutta arvioitaessa on tärkeimpänä kriteerinä ollut jatkokoulutukseen sijoittuminen, mutta pelkät todistuksen arvosanat kertovat lisäopetuksen kokonaisyödytystä vain vähän.

On myös huomionarvoista, että lähes kaikki nuorisotutkimukset ja oppilaiden kouluviihtyvyyttä tai hyvinvointia tarkastelevat tutkimukset (esim. Kouluterveyskysely) jättävät lisäopetuksen piirissä olevat oppilaat huomioimatta. Tähän epäkohtaan tulisi saada muutos ja huomioida lisäopetukseen osallistuvat oppilaat tutkimuksissa omana ryhmänään.

Tämän opinnäytetyön tulokset tukevat näkemystä siitä, että nuorille kriittisiin koulutuksellisiin siirtymävaiheisiin on syytä panostaa, sillä ne saattavat vaikuttaa merkittävästi nuoren hyvinvointiin. Korjaava työ on aina kalliimpaa kuin ongelmien ennaltaehkäisy.

Lähteet

Ahola, Sakari ja Galli, Loretta 2010. Koulutustakuusta ohjaustakuuseen – nuorten koulupudokkaiden nivelvaiheohjauksen kehittäminen. *Kasvatus* 40 (5), 394–406. Saatavana osoitteessa: <https://www.academia.edu/7477132/Ahola_Sakari_and_Galli_Loretta_2010_Nuorten_koulupudokkaiden_ja_heid%C3%A4n_ohjauksiensa_syrj%C3%A4ytymispuheen_olottuvuudet>. Luettu 9.11.2018.

Ahonen, Liisa 2009. Sosiaalisen ilmapiirin tukeminen koululuokalla, kaksi erilaista lähestymistapaa. Pro Gradu -tutkielma. Kasvatustieteen laitos. Tampereen yliopisto. Saatavana osoitteessa: <<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/80988/gradu03844.pdf?s>>. Luettu 3.10.2019.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2008. Johdatus laadullisen tutkimukseen. Vastapaino.

Eskola, Jari ja Vastamäki, Jaana 2015. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Valli, Raine ja Aaltola, Juhani 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. 4. painos. PS-kustannus.

Fattore, Toby; Mason, Jan & Watson, Elizabeth 2007. Children's Conceptualisation(s) of their Well-being. *Social Indicators Research* (80). 5–29.

Fischblein, Siv & Folkander, Mona 2000. Reading and Writing Ability and Drop out in the Swedish Upper Secondary School. *European Journal of Special Needs Education*. Oct 2000, Vol. 15 Issue 3, 264–274.

Gretschel, Anu & Hästbacka, Noora 2016. Onnistunut monialainen Nuorten kohtaamisen malli. Arviointi kaikki käy koulua -toiminnan vaikutuksista. Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus, julkaisuja 1/2016 & Nuorisotutkimusverkosto | Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 109. Saatavana osoitteessa: <https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/kaikkikaykoulua_tutkimus.pdf>. Luettu 4.3.2019.

Haapakorva, Pasi; Ristikari, Tiina; Kiilakoski Tomi 2017. Toisen asteen opintojen keskeyttämisen taustatekijöitä. Teoksessa Pekkarinen, Elina ja Myllyniemi, Sami 2017: Opin polut ja pientareet. Nuorisobarometri 2017. Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja. Painotalo Varteva Oy. Saatavana osoitteessa: <https://tietoanuurista.fi/wp-content/uploads/2018/03/Nuorisobarometri_2017_WEB.pdf>. Luettu 19.10.2018.

Harinen, Päivi ja Halme, Juha 2012. Hyvä, paha koulu. Kouluhyvinvointia hakemassa. Suomen UNICEF. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 56. Saatavana osoitteessa: <https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/hyva_paha_koulu.pdf>. Luettu 15.9.2019.

Harja, Sonja 2012. Nuorten näkökulmia koulu-uupumuksen ehkäisemisestä, syntyyn vaikuttavista tekijöistä ja kouluterveydenhoitajan käyttämistä auttamismenetelmistä. Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Saatavana osoitteessa: <<https://www.theseus.fi/handle/10024/51139>>. Luettu 27.4.2019.

Harjunpää, Kaisa; Ågren, Susanna; Laiho, Sanna 2017. Sujuvuutta siirtymiin – Toisen asteen ammatillisen koulutuksen siirtymä- ja nivelvaiheet. Raportit ja selvitykset 2017:1. Opetushallitus. Saatavana osoitteessa: <<https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/sujuvuutta-siirtymiin.pdf>>. Luettu 4.10.2019.

Helsingin kaupunki 2018. Lisäopetus (kymppiluokat). Kasvatus ja koulutus. Saatavana osoitteessa: <<https://www.hel.fi/helsinki/fi/kasvatus-ja-koulutus/perusopetus/mita-opiskellaan/kymppiluokat>>. Luettu 12.4.2019.

Helsingin Sanomat 29.4.2019. HS selvitti: Osa lukiolaisista on niin stressaantuneita, että heitä ahdistaa ja itkettää joka päivä. Saatavana osoitteessa: <<https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006087089.html>>. Luettu 6.10.2019.

Helsingin Sanomat 22.8.2019. Helsingin ja Vantaan lukioihin oli tänä vuonna niin tiukka seula, että kymppiluokille piti lisätä reilusti paikkoja. Saatavana osoitteessa: <<https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000006212338.html>>. Luettu 16.9.2019.

Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko ja Salovaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. 13.–14., osin uudistettu painos. Kirjayhtymä. Helsinki.

Hirsjärvi, Sinikka & Hurme, Helena 2010. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hurme, Annika 2014. Kymppiluokan merkitys nuoren koulutuspolulla. Opinnäytetyö. Kansalaistoiminta ja nuorisotyö. Saatavana osoitteessa: <https://www.the-seus.fi/bitstream/handle/10024/82923/HURME_ANNIKA.pdf?sequence=1>. Luettu 19.10.2018.

Huttunen, Kristiina & Pekkarinen, Tuomas 2016. Koulutuksen nivelvaiheet ja nuorten syrjäytyminen. Näkökulma 21. Nuorisotutkimusseura. Saatavana osoitteessa: <https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/tiedostot/nakokulma21_nuoruus_hallitusohjelmassa.pdf>. Luettu 16.9.2019.

Huttunen, Kristiina; Pekkarinen, Tuomas; Uusitalo, Roope; Virtanen, Hanna 2018. Lost Boys: Access to Secondary Education and Crime. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus. Helsinki. Saatavana osoitteessa: <<https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/167043/wp114.pdf>>. Luettu 16.9.2019.

Innolink 2010. Kymppiluokka tarjoaa positiivisia kokemuksia nuorille. Tutkimus kansanopistokympeistä. Tutkimustiedote. Saatavana osoitteessa: <http://www.kansanopistot.fi/kympit/docs/20100629_tiedote.pdf>. Luettu 19.10.2018.

Jahnukainen, Markku 1996. Young People with Special Needs in Transition to Further Education and the Labour Market. Teoksessa Aunola, Markku 1996. Ammatillista erityisopetusta tutkimassa. Ammatillinen opettajakorkeakoulu. Hämeenlinna.

Jahnukainen, Markku 2007. Koulutus syrjäytymisen ehkäisyssä. Teoksessa Koivula, Pirjo (toim.) 2007. Selviytymisen polkuja. Opetusjärjestelyt oppilaan tukena. Opetushallitus.

Janhunen, Kirsi-Marja 2013. Kouluhyvinvointi nuorten tulkitsemana. Itä-Suomen yliopisto. Dissertations in Social Sciences and Business Studies 52. Kopijyvä Oy. Saatavana osoitteessa: <http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-1021-9/urn_isbn_978-952-61-1021-9.pdf>. Luettu 14.4.2019.

Kallunki, Valdemar ja Lehtonen, Olli 2013. Nuorten aikuisten syrjäytymiskierre. Julkaisussa Janus vol. 21 (2) 2013, 128-143. Saatavana osoitteessa: <<https://journal.fi/janus/article/download/50693/15399/>>. Luettu 19.10.2018.

Kananen, Jorma 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 111. Suomen yliopistopaino.

Kananen, Jorma 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 176. Suomen yliopistopaino.

Kananen, Jorma 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 202. Suomen yliopistopaino.

Kananen, Jorma 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 234. Suomen yliopistopaino.

Karppinen, Krister & Savioja Hannele 2007. Tutkimuksen osa 2. Koulu ja syrjäytymisen riskitekijät. Opetushallitus. Teoksessa Koulu, syrjäytyminen ja sosiaalinen pääoma – Löytyykö huono-osaisuuden syy koulusta vai oppilaasta? Alatupa, S. (toim.), Karppinen, Krister; Keltikangas-Järvinen, Liisa; Savioja, Hannele (toim.). Sitran raportteja 75. Edita Helsinki.

Kestilä, Laura & Martikainen, Pekka & Sipilä, Noora 2011. Koulutuksen yhteys nuorten työttömyyteen. Mihin peruskoulututkinto riittää 2000-luvun alussa? Julkaisussa Yhteiskuntapolitiikka 76, 121-134. Saatavana osoitteessa: <<http://www.julkari.fi/bit-stream/handle/10024/100556/sipila.pdf?sequence=1&isAllowed=y>>. Luettu 19.10.2018.

Kiilakoski, Tomi 2012. Koulu nuorten näkemänä ja kokemana. Tilannekatsaus - Marraskuu 2012. Opetushallitus. Saatavana osoitteessa: <https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/144743_koulu_nuorten_nakemana_ja_kokemana_2.pdf>. Luettu 12.9.2019.

Kiilakoski, Tomi 2014. Kahdenlaisia ja kolmenlaisia ihmisiä. Teoksessa Gretschel, Anu & Paakkunainen, Kari & Souto, Anne-Mari & Suurpää, Leena (toim.) Nuorisotakuun arki ja politiikka. Julkaisuja 150. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, 24–27. Saatavana osoitteessa: <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/nuorisotakuun_arki_ja_politiikka.pdf>. Luettu 19.10.2018.

Kiilakoski, Tomi 2014. Koulu on enemmän. Nuorisotyön ja koulun yhteistyön käytännöt, mahdollisuudet ja ongelmat. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 155.

Kiviniemi, Kari 2001. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Valli, Raine & Aaltonen, Juhani 2001. Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. PS-Kustannus.

Kontturi, Katja 2017. Taideaineiden merkitys nuorten identiteetin kehittymisessä. Nuorisotutkimus, 35 (1–2), 92–96. Saatavana osoitteessa: <<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/55468/kontturipuheenvuoro%20korjattu.pdf?sequence=1&isAllowed=y>>. Luettu 2.10.2019.

Konu, Anne 2002. Oppilaiden hyvinvointi koulussa. Tampereen yliopisto: Lääketieteellinen tiedekunta. Saatavana osoitteessa: <<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/67186/951-44-5445-6.pdf?sequence=1>>. Luettu 15.9.2019.

Koskela, Seija 2013. Tarkastelussa moniammatillinen yhteistyö ja sen edellytykset. Elo – elinikäisen ohjauksen verkkolehti. Saatavana osoitteessa: <<https://verkkolehdet.jamk.fi/elo/2013/03/28/tarkastelussa-moniammatillinen-yhteistyö-ja-sen-edellytykset/>>. Luettu 4.10.2019.

Koulutustakuu 2019. Opetus- ja kulttuuriministeriön verkkosivusto. Saatavilla osoitteessa: <<https://nuorisotakuu.fi/koulutustakuu>>. Luettu 22.9.2019.

Ikonen, Riikka ja Helakorpi, Satu 2019. Lasten ja nuorten hyvinvointi: Kouluterveyskysely 2019. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavana osoitteessa: <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138562/Tilastoraportti_33_Kouluterveyskysely.pdf?sequence=2&isAllowed=y>. Luettu 7.10.2019.

Lisäopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Opetushallitus. Määräykset ja ohjeet 2014:95. Saatavana osoitteessa: <https://www.oph.fi/download/163767_perusopetuksen_lisaopetuksen_perusteet_2014.pdf>. Luettu 19.10.2018.

Lukioon hakeminen 2019. Helsingin kaupunki. Kasvatus ja koulutus. Lukiokoulutus. Saatavana osoitteessa <<https://www.hel.fi/helsinki/fi/kasvatus-ja-koulutus/lukiot/hakeminen>>. Luettu 2.10.2019.

Lukioselvitys. Kooste lukion nykytilaa ja kehittämistarpeita koskevista selvityksistä ja tutkimuksista. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017: 49. Saatavana osoitteessa: <<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160349/okm49.pdf?sequence=1&isAllowed=y>>. Luettu 4.10.2019.

Lund, Aija 2010. Lisää aikaa ja uusia ystäviä vai turha vuosi niuhottavine opettajineen – Kymppiluokkalaisten ajatuksia lisäopetuksesta. Tampereen yliopisto, Porin yksikkö. Saatavana osoitteessa: <<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/82144/gradu04730.pdf?sequence=1>>. Luettu 19.10.2018.

Lämsä, Anna-Liisa 2009a. Tuhat tarinaa lasten ja nuorten syrjäytymisestä. Lasten ja nuorten syrjäytyminen sosiaalihuollon asiakirjojen valossa. Oulun yliopisto. Saatavana osoitteessa: <<http://jultika.oulu.fi/files/isbn9789514290213.pdf>>. Luettu 19.10.2018.

Lämsä, Anna-Liisa 2009b. Nuorten koulutuksellisen syrjäytymisen ehkäisy. Saatavana osoitteessa: <<http://aeofi.virtualserver25.hosting.fi/wordpress/wp-content/uploads/2009/11/nuortenkoulutuksellisen-syrjaytymisen-ehkaisy.pdf>>. Luettu 12.8.2019.

Lämsä, Anna-Liisa 2010. Nuorten koulutuksellisen syrjäytymisen ehkäisy. Toivonpolitiikka-blogi. Blogipostaus 2.2.2010. Saatavana osoitteessa: <<https://www.anna-liisalamsa.com/?x175213=176422>>. Luettu 9.11.2018.

Miettinen, Niina 2012. Kymppiluokkalaisten koulutuksellinen minäkuva ja sen kehitys lisävuoden aikana. Tampereen yliopisto, Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Saatavana osoitteessa: <<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/83988/gradu06231.pdf?sequence=1>>. Luettu 19.10.2018.

Myrskylä, Pekka 2011. Nuoret työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Edita. Saatavana osoitteessa: <<https://tem.fi/documents/1410877/3346190/Nuoret%20ty%C3%B6markkinoiden%20ja%20opiskelun%20ulkopuolella%2017032011.pdf/59864674-0df6-47f6-963c-331105533ce3>>. Luettu 12.9.2019.

Myrskylä, Pekka 2012. Hukassa – keitä ovat syrjäytyneet nuoret? EVA Analyysi. Saatavana osoitteessa: <<https://www.eva.fi/wp-content/uploads/2012/02/Syrjaytyminen.pdf>>. Luettu 12.9.2019.

Niemelä, Kerstin 2007. Kymppiluokka – oppilaan uusi mahdollisuus. Teoksessa Niemi, Hannele & Sarras, Riitta 2007. Erilaisuuden valot ja varjot. Eettinen kasvatus koulussa. Otava.

Opetushallitus 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Saatavana osoitteessa: <https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf>. Luettu 30.9.2019.

Opetushallitus 2018. Kasvatus, koulutus ja tutkinnot. Perusopetus. Lisäopetus. Saatavana osoitteessa: <https://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/perusopetus/lisaopetus>. Luettu 12.11.2018.

Opetushallitus 2019. Oppilaanohjaus perusopetuksessa. Saatavana osoitteessa: <<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/oppilaanohjaus-perusopetuksessa>>. Luettu 2.10.2019.

Opetusministeriö 2005. Perusopetuksen ja toisen asteen kehittämistyöryhmän muistio. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:33. Saatavana osoitteessa: <<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80297/tr33.pdf?sequence=1&isAllowed=y>>. Luettu 12.10.2019.

Palmumäki, Pyry 2014. Tulevaisuus pelissä – Nuorten käsityksiä peruskoulun jälkeisestä lisäopetuksesta. Helsingin yliopisto.

Pekkarinen, Elina ja Myllyniemi, Sami 2017. Opin polut ja pientareet. Nuorisobarometri 2017. Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja. Painotalo Varteva Oy. Saatavana osoitteessa: <https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2018/03/Nuorisobarometri_2017_WEB.pdf>. Luettu 19.10.2018.

Peltonen, Elina 2017. Kun puhutaan nuorten syrjäytymisestä, mistä puhutaan? Syrjäytymisen määrittelyä ja mittaamista tutkimusten valossa. Turun yliopisto. Saatavana osoitteessa: <https://www.utu.fi/fi/yksikot/soc/yksikot/sospol_ja_sostyo/tutkimus2/tutkimushankeet/nuoriaikuisuus/opinn%C3%A4yteryhm%C3%A4t/Documents/EPeltonen.pdf>. Luettu 19.10.2018.

Pentikäinen, Tytti 2019. Kymppiluokan ryhmänohjaaja. Myllypuron peruskoulu. Helsinki. Haastattelu 25.9.2019. Muistiinpanot tekijän hallussa.

Perusopetuslaki 628/1998. Annettu 21.8.1998. Saatavana osoitteessa: <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>>. Luettu 11.11.2018

Pietarinen, Janne & Soini, Tiina & Pyhältö, Kirsi 2008. Pedagoginen hyvinvointi – uutta ja tuttua koulun arjesta. Teoksessa Lappalainen, Kristiina & Kuittinen, Matti & Meriläinen, Matti (toim.). Pedagoginen hyvinvointi. Kasvatusalan tutkimuksia 41. Turku: Suomen kasvatustieteellinen seura, 53–74.

Pirttiniemi, Juhani 2005. Perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaiheen kehittäminen. Teoksessa Koivula, Pirjo (toim.) 2005. Selviytymisen polkuja. Opetusjärjestelyt oppilaan tukena. Opetushallitus.

Riccomini Paul J.; Zhang, Dalun & Katsiyannis Antonis 2005. Promising School-Based Interventions for Reducing Aggressive Behavior and Student Dropout. Journal of At-Risk Issues. Vol. 11 Issue 2, 11–16.

Salmela-Aro, Katariina 2011. Mikä nuoria liikuttaa? Uupumuksesta intoon. Teoksessa tieteessä tapahtuu 2011. Saatavana osoitteessa: <<http://ojs.tsv.fi/index.php/tt/article/download/4246/3960>>. Luettu 16.9.2019.

Salmela-Aro, Katariina ja Tuominen-Soini, Heta 2013. Koulu-uupumuksesta innostukseen? Teoksessa Reivinen, Jukka ja Vähäkylä, Leena 2013. Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Gaudeamus Helsinki. Saatavana myös sähköisesti osoitteessa: <<https://docplayer.fi/3891233-Koulu-uupumuksesta-innostukseen-katariina-salmela-aro-ja-heta-tuominen-soini-teoksessa-valittaako-kukaan-painossa-gaudeamus.html>>. Luettu 15.9.2019.

Sitra 2015. Lasten ja nuorten palvelut 2020. Jotta yksikään lapsi tai nuori ei tipahda turvaverkon läpi. Sitran julkaisuja. Saatavana osoitteessa: <https://media.sitra.fi/2017/02/23070242/Lasten_ja_nuorten_palvelut_2020-3.pdf>. Luettu 19.10.2018

Sitra 2019. Meillä kaikilla pitäisi olla positiivinen CV. Saatavana osoitteessa: <<https://www.sitra.fi/artikkelit/meilla-kaikilla-pitaisi-olla-oma-positiivinen-cv/>>. Luettu 4.10.2019.

Suomen Mielenterveys 2019. Materiaalit. Mielenterveyden käsi. Saatavana osoitteessa: <<https://mieli.fi/fi/julisteet-ja-kortit/mielenterveyden-k%C3%A4si-uusi>>. Luettu 4.10.2019.

Tornikoski, Riina ja Ylämäki, Elina 2009. Taito- ja taideaineet – Perusopetuksen laiminlyöty mahdollisuus? Pro Gradu -tutkielma. Kasvatustieteellinen tiedekunta. Opettajan-koulutuslaitos. Hämeenlinna.

Tuomi Jouni & Sarajärvi Anneli 2012. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi.

Upadyaya, Katariina & Salmela-Aro, Katja 2013. Development of school engagement in association with academic success and well-being in varying social contexts: A review of empirical research. *European Psychologist*, 18(2), 136–147.

Vallenmaa, Mari 1997. Kymppiluokka – kokeilusta kehittämiseen. Oppilaiden kokemuksia, näkemyksiä ja opetuksen kehittämisehdotuksia. Pro Gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitos. Helsingin kaupungin opetusviraston julkaisusarja B18: 1997.

Valtioneuvosto 2012. Asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta. Annettu Helsingissä 28.6.2012. Saatavana osoitteessa: <<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2012/20120422>>. Luettu 2.10.2019.

Valtioneuvosto 2019. Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Pääministeri Antti Rinteen hallituksen ohjelma 6.6.2019. Valtioneuvoston julkaisuja 2019:23. Saatavana osoitteessa: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161662/Osallistava_ja_osaava_Suomi_2019_WEB.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Luettu 17.9.2019.

Valtiontalouden tarkastusvirasto. 2007. Nuorten syrjäytymisen ehkäisy. Toimintatarkastuskertomus 146: 2007. Saatavana sähköisesti osoitteessa: <<https://www.vtv.fi/app/uploads/2018/07/03142740/nuorten-syrjaytymisen-ehkaisy-146-2007.pdf>>. Luettu 7.10.2019.

Valtonen, Tiina 2019. Opinto-ohjaaja. Myllypuron peruskoulu. Helsinki. Haastattelu 25.3.2019. Muistiinpanot tekijän hallussa.

Vasalampi, Kati ja Salmela-Aro, Katariina 2014. Sisäinen motivaatio ja kouluinnokkuus edistävät nuorten opintopolkuja. Teoksessa Pihlajaniemi, Simo; Villa, Tiia; Lavikainen, Elina & Valkeasuo, Laura (toim.). Oppia ikä kaikki – kouluttautumisen edellytykset eri elämänvaiheissa (12– 23). Opiskelijatutkimuksen vuosikirja 2014. Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö Otus. Saatavana myös sähköisesti osoitteessa: <<https://drive.google.com/file/d/0Bz1V9P-a-cT2N2F1RWtrYnIJR0k/view?pli=>>>. Luettu 15.9.2019

Vastamäki, Jaana 2015. Kyselylomaketutkimus: Tutkimusasetelman ja mittareiden valinta. Teoksessa Valli, Raine & Aaltola, Juhani 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. PS-Kustannus.

Vilka, Hanna 2005. Tutki ja kehitä. Tammi.

Väisänen, Reetta 2016. ”Se ehkä onkin vaikeet niinku koulujärjestelmäs et pitää sopii siihe yhteen muottiin”. Pajanuorten ajatuksia koulutuksesta ja tulevaisuudesta. Sosiaalipolitiikan pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Saatavana osoitteessa: <<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/99847/GRADU-1475832180.pdf?sequence=1&isAllowed=y>>. Luettu 12.9.2019.

Webropol 2019. Tietoturvaluvaus. Webropol-kyselypalvelut. Saatavana osoitteessa.
<https://webropol.fi/gdpr/Webropol_Tietoturvaluvaus_Whitepaper_FIN-20171207.pdf>.
Luettu 12.4.2019

Kyselylomake

Hei!

Tässä kyselyssä selvitetään kymppiluokkaan ja torstain hyvinvointituntiin liittyviä kysymyksiä. Vastaukset annetaan nimettömänä ja niistä on paljon hyötyä tulevien vuosien toiminnassa, joten vastaa kysymyksiin rauhassa ja rehellisesti!

Aluksi kysellään kymppiluokalle hakeutumisesta.

1. Miksi hakeuduit kymppiluokalle?

---

2. Mistä sait tietoa kymppiluokasta?

- Opolta
- Kuraattorilta
- Nuorisotyöntekijältä
- Vanhemmilta
- Netistä
- Muualta, mistä:

3. Minkälaista opiskelu kymppiluokalla on ollut?

---

4. Oletko onnistunut nostamaan numeroitasi?

En lainkaan Erittäin paljon En tiedä

Vedä liukukytin sopivaan kohtaan.

5. Onko kymppiluokka mielestäsi ollut hyvä valinta?

Kyllä, miksi: _____

Ei, miksi: _____

En osaa sanoa

6. Minkälaista opiskelu kymppiluokalla on ollut?

Vaativampaa kuin ysiluokalla

Kevyempää kuin ysiluokalla

En osaa sanoa

7. Asteikolla 0-10, miten olet mielestäsi jaksanut opiskella kymppiluokalla?

8. Haitko tämän kevään yhteishaussa samaan kouluun kuin viime vuonna?

Kyllä

En

9. Mihin kouluun hait tämän kevään yhteishaussa?

_____

10. Uskotko pääseväsi hakemaasi kouluun?

Kyllä

En

Torstaisin pidettiin Tytin ja Santun kanssa ns. hyvinvointituntia.
Seuraavaksi kysellään siitä.

11. Mitä torstain hyvinvointitunneilla tehtiin?

---

12. Mitä mieltä olet ollut tunneista?

---

13. Tunneilla käsitellyt asiat olivat mielekkäitä

14. Mitkä asiat tunneilla olivat mielestäsi mielekkäitä?

---

15. Hyvinvointitunnit ovat auttaneet minua jaksamaan opiskelua

16. Miten tunnit ovat tukeneet jaksamistasi?

Seuraavaksi kysellään vielä sitä, miten torstain tunteja voisi kehittää.

17. Mikä olisi mielestäsi paras päivä hyvinvointitunnille?

- Maanantai
- Tiistai
- Keskiviikko
- Torstai
- Perjantai
- Ihan sama

18. Mikä olisi mielestäsi paras ajankohta hyvinvointitunnille?

- Heti aamulla
- Ennen ruokailua
- Ruokailun jälkeen
- Koulupäivän lopussa
- Ihan sama

19. Mitä aiheita mielestäsi torstain tunneilla pitäisi käsitellä?

---

20. Mitä haluaisit, että tunneilla tehtäisiin?

---

21. Minkä tyyppisiä juttuja haluaisit tunneilla tehdä?
Voit valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

- Yksilötöitä
- Paritöitä
- Ryhmätöitä
- Kilpailuja
- Liikuntaa
- Pelejä
- Askartelua
- Vierailijoita tunneille
- Retkiä
- Jotain ihan muuta, mitä: _____

22. Mitä haluaisit vielä sanoa hyvinvointitunneista?

_____

Lopuksi kysytään vielä muutama taustatieto.

23. Syntymävuosi

- 2001
- 2002
- 2003

24. Sukupuoli

- Tyttö
- Poika
- En halua vastata

Haastattelukysymykset

Teema	Kysymykset
Lisäopetus	Miksi hakeuduit kymppiluokalle? Mistä sait tietoa kymppiluokasta? Minkälaista opiskelua kymppiluokalla on? Miten kymppiluokalla opiskelu eroaa peruskoulusta? Millä tavoin kymppiluokka on muuttanut tulevaisuudensuunnitelmiasi?
Hyvinvointikurssi	Mitä hyvinvointitunneilla tehtiin? Mitkä asiat ovat olleet mielekkäitä? Mitä mieltä olet ollut tunneista? Miten tunnit ovat tukeneet jaksamistasi? Mitä hyötyä tunneista mielestäsi on opiskelua ajatellen? Mitä muuttaisit kurssissa? Mitä haluaisit vielä sanoa?

Tiedote huoltajalle

Hyvä huoltaja,

olen sosiaalialan ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opiskelija Metropolia Ammattikorkeakoulusta. Teen opintoihini liittyvää opinnäytetyötä lisäopetukseen osallistuvien oppilaiden jaksamisesta ja sen tukemisesta. Opinnäytetyö tullaan julkaisemaan Theseus-internetsivulla, joka on ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden julkaisupaikka.

Opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa lisäopetukseen osallistuvien oppilaiden kokemuksia opiskelusta lisäopetuksessa sekä heidän jaksamisensa tukemiseksi järjestetystä hyvinvointikurssista. Tavoitteena on, että opinnäytetyö antaa lisää tietoa aiheesta ja ymmärrys jaksamisen tukemisesta lisääntyy.

Opinnäytetyön aineistoa käytetään vain tähän opinnäytetyöhön. Tuloksista ei voida tunnistaa vastaajaa ja vastaaminen tapahtuu nimettömänä. Aineistoa ei luovuteta ulkopuolisille ja se hävitetään asianmukaisesti opinnäytetyön valmistuttua.

Opinnäytetyöhön osallistuminen ei vaikuta oppilaan kouluarviointiin millään tavalla.

Vastaan mielelläni mahdollisiin kysymyksiin!

Yhteistyöterveisin

Samuli Perkiö

Sosionomi

YAMK-opiskelija, Metropolia Ammattikorkeakoulu

samuli.perkio@metropolia.fi